

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP
ÖRNEKLERİNDE “BULUT” VE “İPLİK” MOTİFLERİNİN AYIRMA/PAFTA
İŞLEVİNİN İNCELENMESİ**

Hazırlayan
Sezgi ORHON

Danışman
Doç. Aynur MAKTAL

İZMİR / 2019

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP
ÖRNEKLERİNDE “BULUT” VE “İPLİK” MOTİFLERİNİN AYIRMA/PAFTA
İŞLEVİNİN İNCELENMESİ**

Hazırlayan
Sezgi ORHON

Danışman
Doç. Aynur MAKTAL

İZMİR / 2019

YEMİN METNİ

Geleneksel Türk Sanatları Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “ Süleymaniye Kütüphanesi’nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde “Bulut” ve “İplik” Motiflerinin Ayırma/Pafta İşlevinin İncelenmesi ” adlı çalışmanın ,tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ,bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

11.10.2019

Adı SOYADI

Serzgi ORHAN

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün 04/07/2019 tarih ve .16.. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin .....9..... maddesine göre Geleneksel Türk El Sanatları öğrencisi Sezgi Orhon 'nun Süleymaniye Kütüphanesi'nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde "Bulut" ve "İplik" Motiflerinin Ayırma /Pafta İşlevinin İncelenmesi konulu tezi incelenmiş ve aday ...25.. / ...10.... / 2019 tarihinde, saat ....9.30.... 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezi savunmasından sonra ...6.0 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin .....Başarılı... olduğuna oy .....birleşik... ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

Doc. Aynur Maktal
Aynur Maktal

ÜYE

Prof. Dr. Binnur Gökler
Binnur Gökler

ÜYE

Doç. Dr. Üyesi Aygül UÇAR
Aygül UÇAR

ÖNSÖZ

Bulut motifi ile ipliğin pafta oluşturma özelliğini ayrı olarak inceleyen, bu bağlamda kritik eden çalışmamızdaki amacımız Süleymaniye Kütüphanesi'nden seçilen yazmalarda tezhip tasarımlarını sağlıklı verilerle ortaya koyabilmek, bulut ve iplik motiflerini tek tek ele alarak kendi içinde detaylı bir araştırma yapabilmektir.

Bu çalışmada Türk tezhip desen tasarımında özellikle vurgulamak istediğimiz Pafta (Tarh /Ayırma) nın tanımı, bunun için kullanılan öğelere yer verilmiştir. İplik ve bulut motifinin pafta özelliği; orijinal yazma örnekleri, resimler, desen analizleri, çizimler ve özgün tasarımlarla açıklanmıştır.

Araştırma ve incelemelerimi yaparken bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım danışman hocam sayın Doç. Aynur Maktal'a; Süleymaniye Kütüphanesi eski müdürü sayın Emir Eş'e ,dijital ortamda araştırma yapmamı sağlayan restorasyon bölümü çalışanlarına özellikle teşekkür etmek isterim. Tezimin oluşmasında bana yardımcı olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Türk tezyînâtındaki desen tasarımında farklı üslup ve motifler ana unsur işlevindeyken bunların kombinasyon oluştururken tercih edilen öğeler ise yardımcı unsur kabul edilir. Bu bağlamdan hareketle *bulut*, *rûmî*, *yaprak* gibi asli motif *iplik* ise cedvel kuzu gibi yardımcı unsurdur. Gerek ana gerekse yardımcı unsurlar Tezyini sanatların desen tasarımlarında serbest, dolantı halde yer alabiliyorken aynı zamanda *pafta* (ayırma/tarh) özelliği de gösterebilmektedir. Motif ve desenlerin bu özelliğini husus hakkında özel çalışma yapılması gerekecek kadar önemlidir. *Bulut* motifi ile *ipliğin* pafta oluşturma özelliğini müstakil olarak inceleyen, kritik eden çalışmalar, klasik tezhip tasarımlarının temel ilkelerinin tam olarak kavranması bakımından çok önemlidir. Bu çalışmadaki amacımız, Süleymaniye Kütüphanesi'nden seçilen yazmalarda bulunan tezhiplerdeki *bulut* ile *ipliği*, desen içindeki *pafta* özelliği bakımından yapılmış nadide örnekler üzerinde kendi içinde detaylı bir araştırma yapabilmektir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada, öncelikle konumuzun ana faktörü olan *Ayırma* (*Pafta /Tarh*)'ın etimolojisi işlevi ve çeşitleri kapsamlı olarak ele alınmıştır. Türk tezhip desen tasarımında özellikle *rûmî*, *iplik* ve *bulut* motifi pafta özelliğiyle oldukça yaygın kullanım alanı bulmuş olan paftalar desen içerisinde *renk*, *motif*, *teknik* gibi unsurlarla müzehhep alanlara kazandırdığı estetik değerler üzerinde durulmuştur. Bu çalışmamızda sadece *iplik* ve *bulut* motifinin pafta özelliği incelenmiştir. İplik ve bulut un *ayırma* (*pafta /tarh*) işlevleri, müzehhep (tezhipli) yazma eserler bakımından son derece zengin olan Süleymaniye Kütüphanesi'nden seçilmiş yazmalardaki tezhip örnekleri analiz edilmeye çalışılmış; örnek çizimlerle açıklanmıştır. İplik ve bulut motiflerinden esinlenilerek hazırlanan özgün uygulamalara ise üçüncü bölümde yer verilmiştir.

ABSTRACT

While different styles and motifs are the main elements in the pattern design in Turkish decoration, the preferred elements are considered as auxiliary elements. In this context, the original motif like cloud, rûmî, leaf and yarn are the auxiliary elements such as the kuzu of the ruler. While both main and auxiliary elements can be found in free, entangled state in the pattern designs of Tezyini arts, they can also feature layouts. This feature of motifs and patterns is important enough to require special work on the issue. The studies that critically examine the cloud pattern and the thread forming feature independently are very important in terms of fully understanding the basic principles of classical gilding designs. In this study, our aim is to make a detailed research on rare samples made in terms of the cloud and yarn in the illuminations in the illuminations selected from the Süleymaniye Library, and the layout features in the pattern.

In this three-part study, firstly, the etymology function and varieties of the main factor which is the main factor of our subject are discussed. In the Turkish illumination pattern design, especially the sheets, which have been used widely with the feature of rumi, yarn and cloud motif sheets, were emphasized on the aesthetic values that they gained in the spaces with color, motif and technique elements within the pattern. In this study, only thread and cloud motifs were plotted. Yarn and cloud flour separation (sheet / tarh) functions, museum (illuminated) manuscripts are very rich in terms of manuscripts selected from the Suleymaniye Library tried to analyze the illumination samples; are illustrated by example drawings. In the third chapter, original applications inspired by yarn and cloud motifs are given.

İÇİNDEKİLER

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP ÖRNEKLERİNDE BULUT VE İPLİK MOTİFLERİNİN AYIRMA /PAFTA İŞLEVİNİN İNCELENMESİ

Yemin Metni.....	I
Tutanak.....	II
Önsöz	III
Özet	IV
Abstract	V
İçindekiler.....	VI
Resimler.....	VIII
Çizimler.....	XII
Uygulamalar.....	XIV
Kısaltmalar.....	XVI
Giriş.....	1

1.BÖLÜM

TÜRK TEZHİP DESEN TASARIMINDA PAFTA/AYIRMA İLE *İPLİK* Ve *BULUT* MOTİFİ'NİN AYIRMA / PAFTA ÖZELLİĞİ

1.1. Türk Tezhip Desen Tasarımında Pafta (Tarh /Ayırma)	7

1.2. Türk Tezhip Desen Tasarımında <i>İplik</i> ve <i>Bulut</i> Motifi ile Pafta Özellikleri.....	25
1.2.1. Türk Tezhip Desen Tasarımında <i>İplik</i> ve Pafta Özeliği.....	26
1.2.2. Türk Tezhip Desen Tasarımında <i>Bulut</i> Motifi ve Pafta Özeliği	27

2.BÖLÜM

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP ÖRNEKLERİNDE *İPLİK* VE *BULUT* MOTİFİNİN AYIRMA /PAFTA İŞLEVİNİN İNCELENMESİ

2.1. Süleymaniye Kütüphanesi'nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde <i>İplik</i> ve Ayırma/ Pafta İşlevinin İncelenmesi.....	30
2.2. Süleymaniye Kütüphanesi'nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde <i>Bulut</i> Motifinin Ayırma /Pafta İşlevinin İncelenmesi	55

3.BÖLÜM

“İPLİK” VE “BULUT” PAFTALI ÖZGÜN DESEN ve UYGULAMALAR

3.1. “ <i>İplik</i> ” Konulu Tasarım	73
3.2. “ <i>Bulut</i> ” Konulu Tasarım	74
3.3. “ <i>İplik</i> ve <i>Bulut</i> ” Konulu Tasarım	75
3.4. “ <i>Yığma Bulut</i> ” Konulu Tasarım.....	76
3.5. “ <i>Hurde</i> ” Konulu Tasarım.....	77
3.6. “ <i>Hurde</i> ” Konulu Tasarım.....	78
Özgeçmiş	

RESİMLER LİSTESİ

Resim No:	Sayfa No
Resim 1: İplik pafta örneği.....	7
Resim 2: Bulut pafta örneği.....	9
Resim3: S.K/Sultan Ahmed-19'da rumî pafta örneği.....	10
Resim4: SK./Pertevniyal-3de zahriye s.	10
Resim5: SK./Pertevniyal-3de hatime s.	10
Resim6: İÜK. T.5467 Muhibbi Divanı.....	11
Resim7: İÜK. T.5467 Muhibbi Divanı detayı.....	11
Resim8: Kitabe açma şeklinde dendanlı iplik pafta çizimi.....	12
Resim 9: S.K / Sultan Ahmed-22 cilt desen tasarımı örneği	14
Resim 10: S.K / Sultan Ahmed-22 cildinde iplik pafta örneği.....	14
Resim 11: Koltuklu kıtâ tezhibi.....	14
Resim 12: Koltuk tezhibi detayında iplik pafta örneği.....	14
Resim 13: Hilve tezhibi paftalama rneği.....	15
Resim 14: Çini pafta örneği.....	15
Resim 15: Kündekâri mimber tasarımı.....	15
Resim16: Kündekari pafta Örneği.....	15
Resim 17: Tekstil Pafta Örneği	16
Resim 18: Tekstil İplik Pafta Örneği.....	16

Resim 19: Durak Pafta Örneği.....	16
Resim 20: Durak Pafta detayı.....	16
Resim21: S.K/Amcazade Hüseyin-1 Gül ve Koltuk tezhibi Pafta Örneği.....	17
Resim22: S.K/A.H-1 Gül daire şeklinde iplik pafta örneği.....	17
Resim23: S.K/AH-1de koltuk tezhibi iplik pafta örneği.....	17
Resim24 : S.K/Laleli-16 serlevha örneği.....	18
Resim 25: S.K/Laleli-16 serlevhadaki sure adının yazılı olduğu iklil levha	18
Resim 26: S.K/Laleli-16 zahriye sayfası.....	18
Resim27: S.K / Sultan Ahmed- 22’de hatime sayfasında iplik pafta örneği.....	19
Resim 28: S.K / Amcazade Hüseyin – 1’ deki serlevha tezyinatı.....	19
Resim 29: S.K / A.H – 1’ deki serlevhada konubaşı iplik pafta örneği.....	20
Resim30: İplik pafta örneği.....	26
Resim31: Dendanlıİplik pafta örneği.....	27
Resim32: Yıldız formlu iplik pafta örneği.....	27
Resim33: Yıldız ve altıgen formda iplik pafta örneği.....	27
Resim 34: SK.Amcazade Hüseyin-1 iplik pafta.....	31
Resim 35: SK.Amcazade Hüseyin-1 iplik pafta detayı.....	31
Resim36 : SK./Amcazade Hüseyin-1’de konu başı iplik pafta detayı.....	32
Resim 37: S.K / A.H – 1’deki serlevhada koltuk tezhibindeki iplik pafta örneği.....	32
Resim 38: S.K / A.H – 1’deki serlevha koltuk tezhibi iplik pafta örneği.....	33

Resim 39: SK./Ayasofya-3284 'deki serlevha iplik pafta örneği.....	34
Resim 38: SK./Ayasofya-3284 serlevhasında bulut pafta kesiti.....	36
Resim 39: SK. / Halet Efendi-1' deki serlevha tezyinatında iplik pafta örneği.....	37
Resim 40: SK. / Halet Efendi-1 koltuk tezhibinde iplik pafta kesiti.....	38
Resim 41: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde iplik pafta kesiti	38
Resim 42: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde bulut pafta kesiti	39
Resim 43: SK. / Pertevniyal-19 serlevha tezyinatındaki iplik tarh örneği.....	40
Resim 44: SK. / Ragıp Paşa-1094 serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	42
Resim 45: SK. / Ragıp Paşa-1094 bulut pafta örneği.....	43
Resim 46: SK. / Reşid Efendi-833' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği....	44.
Resim 47: SK. / Reşid Efendi-833' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti....	44
Resim 48: SK. / Reşid Efendi-833' deki bulut pafta örneği.....	46
Resim 49: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta örneği.....	47
Resim 50: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta örneği.....	47
Resim 51: SK. / Sultan Ahmed-11 bulut pafta örneği.....	48
Resim 52: SK./ Sultan Ahmed-14' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği....	49
Resim 53: SK./ Sultan Ahmed-14'deki bulut,rumi,iplik, desen ve renk ile pafta.....	49
Resim 54: S.K / I. Sultan Ahmed-19' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği..	51
Resim 55: SK. I. Sultan Ahmed-20' deki ser. tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	52
Resim 56: SK/ Sultan Ahmed-22' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	54

Resim 57: SK. / Damad İbrahim Paşa -408’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta...	56
Resim 58: SK./ Damad İbrahim Paşa-906’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta.....	57
Resim 59: Süleymaniye / Fatih-4’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	59
Resim 60: Süleymaniye / Fatih-13’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	61
Resim 61: SK / Fatih-15’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	62
Resim 62: SK. / Hamidiye-7’ deki karşılıklı serlevhasındaki bulut pafta örneği.....	64
Resim63 : S.K/ Hamidiye-7 deki sure başı tezhibinde $\frac{1}{4}$ bulut pafta kesiti.....	64
Resim 64: SK. / Hekimoğlu Ali Paşa-655’ deki tezyinatta bulut pafta örneği.....	66
Resim 65: SK./ İsmihan Sultan-3’ deki bulut pafta tezyinatı.....	67
Resim 66: Süleymaniye / İzmir-15’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	69
Resim 67: S.K / Yeni Cami-1’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	70

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim No:	Sayfa No
Çizim1: Cedvel, kuzu, arasuyu ve kenarsuyu çizimi.....	12
Çizim2: ¼ iplik pafta çizimi.....	21
Çizim3 : K.Amcazade Hüseyin-1 ikilil levha iplik pafta çizimi.....	31
Çizim4 : SK./Amcazade Hüseyin-1 'de konu başı iplik pafta çizimi.....	32
Çizim5: S.K / A.H – 1 ' deki serlevhada koltuk tezhibindeki iplik pafta çizimi.....	32
Çizim6: S.K / A.H – 1 ' deki serlevhada koltuk tezhibinde iplik pafta kesiti.....	32
Çizim6: S.K / A.H – 1 'deki serlevha koltuk tezhibi ¼ iplik pafta kesiti.....	33
Çizim 7: SK./Ayasofya-3284'deki serlevha tezyinatında ¼ iplik pafta.....	35
Çizim 8: SK./Ayasofya-3284 serlevha tezyinatında bulut pafta çizimi.....	36
Çizim 9: SK. / Halet Efendi-1' deki serlevha tezyinatında 1/4 iplik pafta çizimi.....	37
Çizim 10: SK. / Halet Efendi-1 koltuk tezhibinde ¼ iplik pafta çizimi.....	38
Çizim 11: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde bulut pafta çizimi.....	39
Çizim 12: SK. / Pertevniyal-19 serlevha iplik pafta çizimi.....	40
Çizim 13: SK. / Pertevniyal-19 surebaşı iplik pafta çizimi.....	41
Çizim 14: SK. / Ragıp Paşa-1094 ikilil levha tezyinatındaki iplik pafta çizimi.....	42
Çizim 15: SK. / Reşid Efendi-833' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti....	45
Çizim 16: SK. / Reşid Efendi-833' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti....	45
Çizim17: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta çizimi.....	47

Çizim 18: SK./ Sultan Ahmed-14' deki serlevha $\frac{1}{4}$ iplik pafta çizimi.....	50
Çizim 19: S.K / I. Sultan Ahmed-19' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği...	51
Çizim 20: SK. I. Sultan Ahmed-20' deki ser. tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	53
Çizim21: SK./ Sultan Ahmed-22' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	54
Çizim 22: SK / Damad İbrahim Paşa -408' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta.....	56
Çizim 23: SK./ Damad İbrahim Paşa-906' deki iplik tarh çizimi.....	57
Çizim 24: SK./ Damad İbrahim Paşa-906' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta.....	58
Çizim 25: Süleymaniye / Fatih-4' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizimi.....	59
Çizim 26: Süleymaniye / Fatih-4' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	60
Çizim 27: Süleymaniye / Fatih-13' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizim.....	61
Çizim28: SK. / Fatih-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği.....	63
Çizim 29: S.K/ Hamidiye-7 deki kompozisyonda bulut pafta çizimi.....	65
Çizim 30 : S.K/ Hamidiye-7 deki kompozisyonda $\frac{1}{4}$ bulut pafta çizimi.....	65
Çizim31: SK. / Hekimoğlu Ali Paşa-655' deki tezyinatta bulut pafta örneği.....	66
Çizim 32: SK./ İsmihan Sultan-3' deki $\frac{1}{4}$ bulut pafta tezyinatı.....	67
Çizim 33: SK./ İsmihan Sultan-3' deki bulut pafta tezyinatı detayı.....	68.
Çizim 34: Süleymaniye / İzmir-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örn.....	69
Çizim 35: S.K / Yeni Cami-1' deki serlevha tezyinatındaki bulut pafta çizimi.....	71
Çizim 36: S.K / Yeni Cami-1' deki serlevha tezyinatındaki bulut pafta detayı.....	71

UYGULAMALAR LİSTESİ

Uygulama no:

Sayfa No:

Uygulama-1: Desen ve renk ile pafta.....	13
Uygulama-2: Paftasız tezhipli alan.....	13
Uygulama3: Rumi motifi ile pafta.....	22
Uygulama4: Desen ile pafta örneği.....	22
Uygulama 5: Teknik ile pafta örneği.....	23
Uygulama 6: Teknik ile pafta örneği.....	23
Uygulama 7: Teknik ile pafta örneği.....	23
Uygulama 8: Teknik ile pafta örneği.....	23
Uygulama 9: Renk ile pafta örneği.....	24
Uygulama 10: Renk ile pafta örneği.....	24
Uygulama 11: Renk ile pafta örneği.....	24
Uygulama 12: Renk ile pafta örneği.....	24
Uygulama 13: Renk ile pafta örneği.....	25
Uygulama 14: Renk ile pafta örneği.....	25
Uygulama 15: Renk ile pafta örneği.....	25
Uygulama 16: “İplik” konulu tasarım.....	73
Uygulama 17: “Bulut” konulu tasarım	74
Uygulama 18: “İplik ve Bulut” konulu tasarım.....	75

Uygulama 19: “Yığma Bulut” konulu tasarım.....	76
Uygulama 20: “Bulut ve İplik” Konulu Tasarım.....	77
Uygulama 21: “Bulut ve İplik Halkar” Konulu Tasarım.....	78

KISALTMALAR

a.g.e Adı geçen eser

Bkz. Bakınız

mm. Milimetre

s. Sayfa

ser. Serlevha

S.K Süleymaniye Kütüphanesi

KTB. Kütüphane

GİRİŞ

Türk kitap sanatlarında önemli süsleme unsurlarından biri olan tezhip sanatı; tanımı, kompozisyon özellikleri ve tarihi süreçteki gelişimiyle güzel sanatlar ve sanat tarihi alanlarında çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmalar çoğunlukla tezhibin kullanım alanlarını, kompozisyonlarda kullanılan motifleri, renk ve desen analizlerini ayrı ayrı ya da bir bütün halinde incelemektedir.

Günümüzde tezhip sanatı açıklanırken tezhip=süsleme olarak kullanılmakta fakat kelime anlamına bakılınca süslemenin çok geniş bir alanda kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle tezhibin tanımı yapılırken süsleme, bezeme, bezek, tezyin ve tezyinat gibi kelimelerin anlamları üzerinde düşünülmesi gerekir.

Selçuk Mülayim süslemeyi; hem yapılmakta olan işin adı, hem de bitmiş bir bütünün adı olarak tanımlamaktadır. Arapça “ziynet”den, tezyin etme şeklinde türetilen terimler, Latincedeki “ornatus” ve “decoratio” kökleriyle yakın anlam taşırlar. (Mülayim, 1999: 17).

Bezeme, sanat çevrelerince de pek anlaşılmış bir ad değildir. Nedeni de, geniş anlamlı süsleme sözcüğünü kullanma alışkanlığı ve Arapça Tezyin, Tezyinat kavramlarının birçok sözcük gibi Türkçeye doğrudan yerleşmesidir. En eski çağlardan beri Türkler tarafından kullanılan, zamanla unutularak Arapça tezyin sözcüğü ile anlatılan bu sanat terimine bezeme de denmektedir (Kılıçkan ,2002:5).

“Bütün kültürler ve uygarlıklar, hangi zaman ve şartlarda olurlarsa olsunlar, en az derecede bile olsa çevrelerini bezeyerek değiştirme isteği duymuşlardır. Gerek günlük konuşmada gerekse sanat tarihi yazılarında “süsleme” sözü bir tek gerçeği anlatır; bir obje veya yüzeye, onu güzel ve anlamlı kılan çeşitli unsurların uygulanması” (Mülayim, 1999: 15). Türk Sanat geleneklerinin özünü koruyan, geçmişten günümüze Türk kültürünün devamını sağlayan süsleme unsurları mimariden çiniye, halıdan süs eşyalarına, tezhipten minyatüre pek çok alanda görülmektedir.

Bu bilgiler ışığında tezhibi; yazma Kur' an-ı Kerim' ler başta olmak üzere; bilimsel, edebi, dini, tarihi konuları içeren yazma kitapları; tuğraları, fermanları, beratları, hat levhalarını (esma-i hüsnâ, hilye, ayetler, hadisler, özlü sözler) murakkaları ve ciltleri daha güzel ve değerli kılmak için, altın ve çeşitli renklerle yapılan bir süsleme unsuru olarak tanımlayabiliriz.

Türk sanat tarihi içinde önemli bir yere sahip olan tezhip sanatı Türklerin kitaba verdikleri değer ve kültür mirasıyla birleşip günümüze kadar ulaşmış ve aynı titizlikteki çalışmalarla devam etmektedir. Bu çalışmaları yapan kişilere müzehhip ve müzehhibe, tezhipli eserlere ise müzehhep denilmektedir. Müzehhiplerin eskiden saraya bağlı nakkaşhanelerde ve az da olsa özel atelyelerde çalışmalarını sürdürdüğü düşünülmektedir. Müzehhep eserlerin kâğıdından cildine, hattından tezhip ve minyatürlerine kadar buralarda büyük bir özenle hazırlandığı günümüze ulaşan örneklerden anlaşılmaktadır. Nakkaşhanelerde usta çırak ilişkisi içerisinde nesilden nesile aktarılan ve sürekli gelişen tezhip sanatında bir gelenek oluşmuştur. Bu geleneği tezhibin kullanıldığı alanlarda, belirli bir düzen içinde kompozisyonları oluşturan motiflerde ve renklerde görmek mümkündür.

Tezhip sanatını konu edinen pek çok kaynakta tanımına, tarihi sürecine, sanatçılarına, kullanım alanları ve desen analizlerine ayrı ayrı da olsa ulaşılmaktadır. İncelenen kaynaklarda Türk tezhibinin ilk örneklerinin Anadolu Selçukluları döneminde verilmiş olduğu, son Selçuklu hükümdarının ölümüyle başlayan Beylikler döneminde ise tezhibin Selçuklu geleneği ile birleşip farklı renk ve desen tasarımlarıyla uygulandığı görülmüştür. Türkler Osmanlı döneminde geniş coğrafyalara uzanmış, kendi kültür, sanat ve birikimlerini, yerli ustalarınkilerle birleştirerek mimari, çini, halı, kilim ve kitap sanatları gibi alanlarda hala etkisinde kaldığımız eserler ortaya koymuşlardır. Tezhip sanatı da bu dönemde feth edilen coğrafyalardaki nakkaşların saraya gelmesinin etkisiyle gelişmiş ve en olgun dönemini yaşamıştır. Yeni yapılanmakta olan Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise Atatürk'ün her alanda göstermiş olduğu ilgi, sanatta da görülmüş ve tezhip yok olmamış günümüze kadar korunabilmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar geçen süreçte tezhip çalışmaları üniversite ve özel kurslarda devam etmektedir.

Tezhibin kullanım alanları başta Kur'an-ı Kerim yazmaları olmak üzere bilimsel, edebi, dini, tarihi konuları içeren yazma kitaplar, tuğralar, fermanlar, beratlar, hat levhaları(esma-i hüsnâ, hilye, ayetler, hadisler, özlü sözler) murakkalar ve ciltlerdir. Kitapların artık elle yazılmaması sebebiyle tezhip yeni arayışlara girmiş ve çoğunlukla hat levhalarının süslenmesiyle karşımıza çıkmaktadır.

Türk tezyinatında desen tasarımlarının hazırlanışında yazma kitaplar en önemli kaynağı oluşturmaktadır. Yazma eserin ilk sayfasından son sayfasına kadar özellikle zahriyeler, serlevhalar, konu başlıkları, yazı araları(beynessütur), satır sonları gibi belli başlı kısımlar yoğun olarak tezhiplenmiştir.

Müzehhep alanların desenlerinin hazırlanışında zaman içerisinde gelişen bir usul ortaya çıkmıştır. Bu usule göre deseni oluşturan motif ve yardımcı unsurlar belirli bir düzen içinde kompozisyonda yerlerini almaktadırlar. Bulut, rûmî, münhani, yaprak, hatayî motifleri desen tasarımlarında pafta(ayırma) özelliğini göstermektedirler. Hatta iplik ve cedvel de bu unsurlar arasındadır. Desenlerde motiflerin farklı işlevlerini konu alan müstakil çalışmalar yaygın değildir. Bu nedenle çalışmamızda *bulut* motifi ve *ipliğin pafta* oluşturma özelliğine dikkat çekilmiş, seçilen tezhipli yazmaların ışığında desen analizleri yapılmıştır. Tezhip desen tasarımına kaynaklık edecek yazma kitap ve murakkalar kütüphanelerde ve şahıslara ait koleksiyonlarda bulunmaktadır. İstanbul'da bulunan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi de yazmaların son derece zengin örneklerini bünyesinde bulundurmaktadır. Bundan dolayı Süleymaniye Kütüphanesinden, bulut motifi ve ipliğin pafta özelliğini örneklediğimiz yirmi bir orijinal yazma seçilmiştir.

Bu çalışmada bize dayanak teşkil eden kaynaklar yukarıda da belirttiğimiz üzere öncelikle Süleymaniye Kütüphanesi orijinal yazmalarıdır. Çalışmalarımızda desen analiz teknikleri kapsamında İnci Ayan Birol'un *Desen Tasarımı* isimli eserinden istifade edilmiştir.

Literatür taramasında, tezyini unsurları müstakil olarak inceleyen yayımların sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak tezhip kompozisyonlarında kullanılan bir motif ya da desenleme tekniği ve bu desenlerde bağlayıcı unsur olma özelliği olan *paftalar* üzerinde çok fazla durulmadığı görülmüştür. Bu husustan hareketle

araştırmamıza bu eksikliği giderme yolunda bir basamak olarak pek çok örneği tek çatı altında toplayan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde katalog taramasıyla başlanmıştır.

Hazırlık safhasında karşılaşılan kaynaklarda belirlenen yazma kitapların farklı tez konuları için kullanıldığı tespit edilmiş bu nedenle kütüphanede tekrar bir katalog çalışmasına gidilmiştir. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi eski müdürü sayın Emir Eş'in izniyle gerçekleştirilen ikinci inceleme sonucunda 1113 adet yazma kitap, 4 kataloğa ulaşılmış, 74 adet tezhipli yazma ,32 tezhipli zahriye sayfası, 39 serlevha, 264 konu başı, 402 gül olduğu belirlenmiştir. Bu yazma kitaplar arasından tezhip kompozisyonlarındaki motiflerin pafta oluşturma özelliğini belirgin bir şekilde örnekleyeceğimiz yoğun tezhipli alanlarıyla da bu kitapların zahriye sayfaları, serlevhaları ve son sayfaları incelemeye alınmıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi'nden seçilen yirmi bir yazma kitabın serlevha örneklerinin fotoğrafları dijital olarak kaydedilerek CD ile tarafımıza teslim edilmiştir. Süleymaniye KTB. nde bulunan hazır katalog bilgilerine (envanter numarası, ölçüler vb) dipnotta yer verilmiştir. Konu başlığı kapsamına giren serlevha tezhiplerindeki çizimler tek tek yapılmış, iplik ve bulut motifinin pafta oluşturduğu alanlar renkli kalemle belirgin hale getirilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yeri geldikçe bu fotoğraf ve çizimlere anlatımla birlikte yer verilmiştir. Bunun dışında pafta/tarh ve özelliğini pekiştirmek için 6x6 cm boyutlarında özgün tasarımlar yapılmış, bunların çizim ve renkli kesitlerine konunun akışı içinde yer verilmiştir.

Bu çalışma üç ana bölümden meydana gelmektedir;

Birinci bölümde; Türk tezhip desen tasarımında sıklıkla kullanılan Tarh (*Pafta* /Ayırma)nın tanımı ve bunun için kullanılan motiflere yer verilmiştir. Konumuza kaynak oluşturan kitaplardan örnekler, orijinal çizim ve uygulamalar ile pafta özelliğine yer verilmiştir.

İkinci bölümde; Süleymaniye Kütüphanesi'nden seçilen yazma örneklerindeki *iplik* ve *bulut* motifinin pafta özelliği iki ayrı bölümde detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Seçili tezhipli yazmaların resimleri ile paftalı alanları gösteren çizimlere yer verilmiş, analizler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise *bulut* motifi ve *iplikten* esinlenilerek hazırlanan özgün tarzda uygulamalara yer verilmiştir.

Birinci özgün çalışma; *ipliği* konu edinen ağırlıkla lapis lazuli, turkuaz, beyaz ve altının hâkim olduğu levha tasarımıdır.

İkinci özgün çalışma; *bulut* motifinin hem ayırma hem de diğer kullanım alanlarını kapsayan bir çalışmadır. Bu çalışmada klasik, halkar ve çift tahrir teknikleri bir arada kullanılmıştır.

Üçüncü özgün tasarımda; ipliğin ve bulut motifinin birlikte yer aldığı özgün bir çalışma yapılmış, tezhipte sıklıkla kullanılan gül kurusu, lacivert renkleri ile altın bir arada kullanılmıştır. Daire formundaki tasarımın

Dördüncü özgün çalışmada; ‘‘ Elif ’’hat, yağma bulut motifi ile beyzi formda tasarlanmıştır.

Beşinci tasarım ise; aynalı ‘‘vav’’ hat tezhibi, hurdelenmiş bulut motifi ile tasarlanmıştır.

1.BÖLÜM

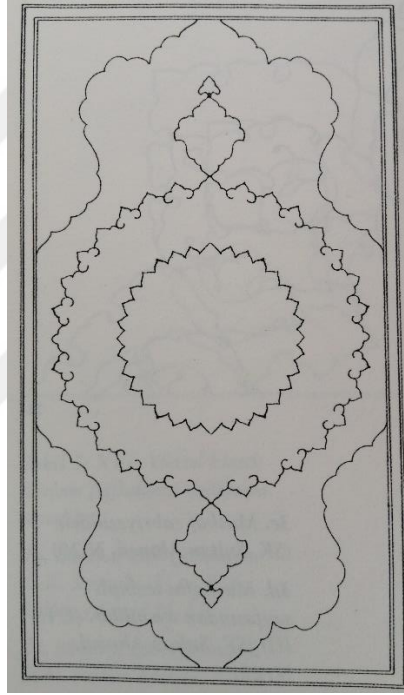
**TÜRK TEZHİP DESEN TASARIMINDA AYIRMA/PAFTA İLE *İPLİK*
VE *BULUT* MOTİFİNİN AYIRMA/ PAFTA ÖZELLİĞİ**

1.BÖLÜM

TÜRK TEZHİP DESEN TASARIMINDA AYIRMA/PAFTA İLE *İPLİK* VE *BULUT* MOTİFİNİN AYIRMA/ PAFTA ÖZELLİĞİ

1.1. Türk Tezhip Desen Tasarımında Pafta /Ayırma

Resim 1: İplik pafta örneği (Birol,2002:s145)

Geçmişte *tarh* olarak tanımlanan ancak son zamanlarda *pafta* ile yaygınlaşmış olan bu desenleme çeşidini etimolojisi incelendiğinde çok daha iyi anlaşılmaktadır. Fransızcadan dilimize yerleşmiş olan *paftanın* kelime anlamı “büyük bir harita veya planı meydana getiren parçalardan her biri” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca “Makine, boru vb. madeni eşya üzerine yiv açmaya yarayan demirci aleti” de bu tanım içerisinde yer almaktadır (Ayverdi,2005: 2446) Tarh Arapça kökenli bir kelime olup bölme, düzenleme, ayırma olarak kullanılmaktadır (Devellioğlu, 2002:1033).

Tezyini sanatlarda ise İnci Ayan Birol *pafta* için şu tanımı yapmıştır: “Bazen eseri yeknesak ve sıkıcı görünüşlerden korumak, ona daha güzel bir çehre kazandırmak için desen, devrinin bezeme üslubuna uygun biçimde küçük bölgelere ayrılır. Ayrılan bu alanlara *pafta* veya eski tabiri ile tarh, yapılan işe ise paftalama veya paftalara ayırma (tarh etmek) denir” (Birol, 2009:110-111). Tarh Arapça kökenli bir kelime olup bölme, düzenleme, ayırma olarak kullanılmaktadır (Devellioğlu, 2002:1033).

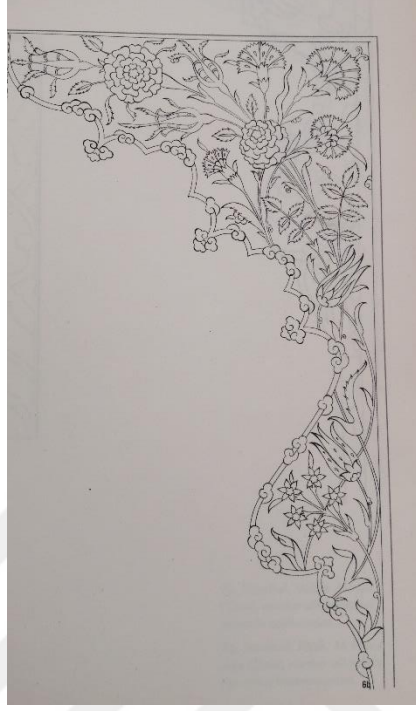
Mine Esiner Özen Yazma Kitap Sanatları Sözlük’ünde *pafta*’yı kartuş pafta maddesi içinde; geniş bordürler ya da sertab¹ üzerine yuvarlak veya beyzi² şekilde konmuş parçalar olarak tanımlamaktadır (Özen, 1999: 23).

Bu bilgilerin ışığında *paftayı* desen tasarımlarını tek düzelikten kurtarmak, estetik değerini zenginleştirmek amacıyla küçük alanlara ayrılması olarak tanımlayabiliriz. Bu alanları sınırlandırmak için rumî, *bulut*, bitki kökenli yapraklar ile hatayî grubu motifler ve iplik, cedvel gibi yardımcı unsurlar; tek başlarına veya birlikte kullanılırlar.

Tezyini alanların paftalarını oluşturmada kullanılan *bulut* motifi sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. *Bulut*, kompozisyondaki yeri veya şekli ile ayırma görevi görmektedir. *Bulutun* pafta özelliği araştırmamızın konusu dahilinde ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde açıklanacaktır bu yüzden burada bir adet örneğe yer verilmiştir. (Resim:2)

¹Cildin tamamlayıcısı olarak yapılan ve kitabın üst kısmını örten miklab’ın açıkta duran üst kısmı(Devellioğlu,2002:944).

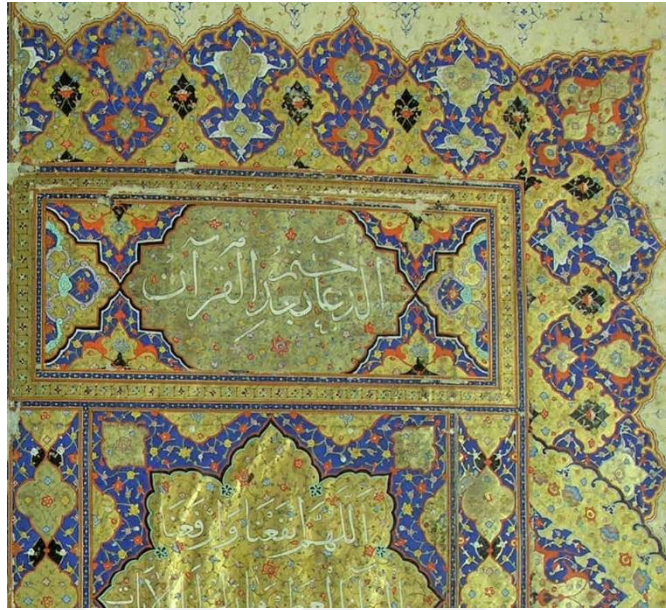
² Yumurta biçiminde olan,oval (Devellioğlu,2002:97).

Resim 2: Bulut pafta örneği (Biol: s147)

Yukarıdaki örnekte bulut motifi kitabe açma şeklinde dolandırılmış ve cedvel ile bulut arasındaki alan paftayı meydana getirmiştir. Burada bulut motifi iki farklı görevi üslenmektedir. Ayırma özelliğinin yanı sıra ve üsluplaştırılmış motiflerin çıkış noktası olma özelliğini de taşımaktadır.

Tezhip kompozisyonlarındaki rumî motifi de bulut motifi gibi tarhlı alanların oluşturulmasında pek çok kez karşımıza çıkmaktadır. (Resim: 3) Rumî motifi tezhip tasarımına ve dönemine göre en yalın haliyle veyahut hurde, piçide ve sencide olarak adlandırılan daha yoğun halleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

Resim3: S.K/Sultan Ahmed-19'da rumî pafta örneği

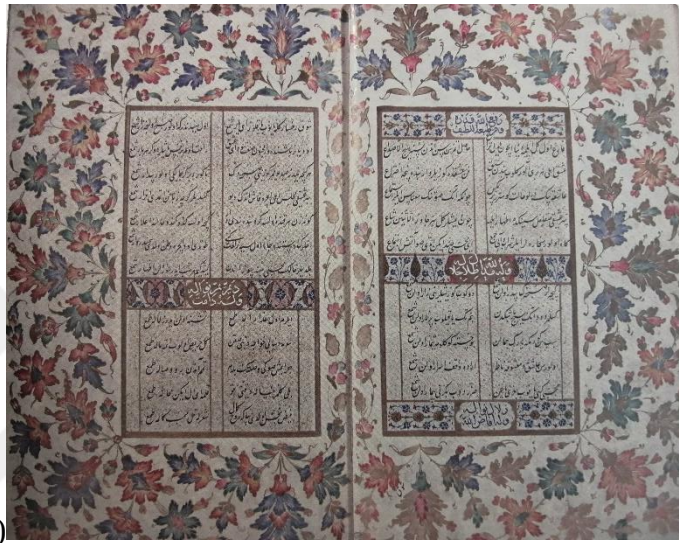
S.K de bulunan Sultan Ahmed 19 envanter numaralı eser de ayırma rumî motifi renk ile pafta oluşturmaktadır. Nar çiçeği ve beyaz Rumilerin içleri altın, dışta kalan alanlar lapis lazuli ile renklendirilip iki farklı alan oluşturulmuştur.

Bitki kökenli ağaçlar, yapraklar ve hatayi grubu motifler desen tasarımlarında yine aynı şekilde tek başlarına veya desendeki yerlerine göre pafta oluşturmada görev alırlar. (Resim: 3,4 ve 5)

Resim4:SK./Pertevniyal-3de zahriye s. **Resim5:** SK./Pertevniyal-3de hatime s.

Yukarıdaki örneklerde hatayi grubu motifler, yazı alanını sayfa içinde ayırmıştır. Motiflerin tek başına ayırma özelliğini gösterdiği bu örneğin dışında diğer öğelerle birlikte ayırma özelliğini I. Sultan Ahmed numaralı eserin serlevhasında da görebilmekteyiz.(bkz s.)

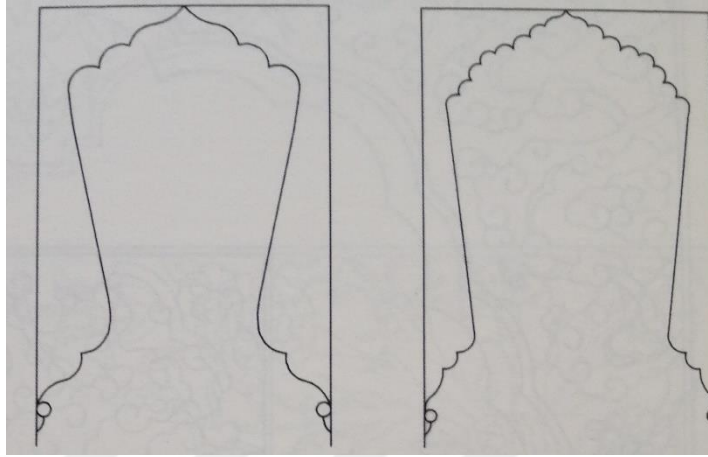
Resim6: İÜK. T.5467 Muhibbi Divanı'nda bulunan yazı alanındaki konu başlıklarında ağaç ve yaprak motifleri ile pafta oluşturulmuştur (hat ve tezhip sanatı.s.308)

Resim7: İÜK. T.5467 Muhibbi Divanı detayı

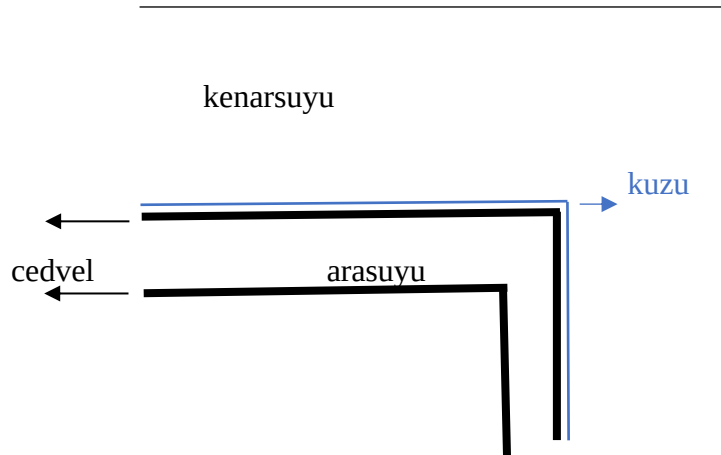
İplik; tezyini alanlarda tarh yapmak için en sık karşılaştığımız yardımcı unsurdur. Belirli kalınlıkta ve her şekle girebilen özelliği ile tezhipte paftalı alanlarda

kullanılır. Konumuz gereği iplik pafta maddesi içerisinde ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde anlatılacaktır (Bkz. S).

Resim8: Kitabe açma şeklinde dendanlı iplik pafta çizimi (Birol: s181)

Cedvel; tezyini sanatlarda belirli kalınlıkta paralel iki çizginin meydana getirdiği çerçevedir (Birol-2002:180). Genellikle yazı alanı ile tezhipli alanları birbirinden ayırmak için kullanılır.

Çizim1: Cedvel, kuzu, arasuyu ve kenarsuyu çizimi

Tezvinatta tarhlı alanları oluşturmak için kullanılan bir diğerk unsur da pervazdır. Farsça’dan pervaz, Fransızca’dan bordür olarak dilimize giren kenar bezemelerinin Türkçe ismi, kenarsuyu’dur. Bu kenar bezemeleri kullanıldıkları yere göre arasuyu (i-ara pervaz) (Resim8) veya kenarsuyu (dış pervaz) isimlerini alırlar(Birol-2002:180).

Paftanın oluşma şartları örnekler eşliğinde aşağıdaki çizim ve renkli kesitlerde rahatlıkla görülmektedir. Aynı desenin pafta zelliğikazanmasındaki faktörlerden birisi zemin rengidir. Aşağıda aynı desenin zemin renginde yapılan değışiklikle *pafta* zelliğikazandığı rneğeyer verilmiştir. (Uygulama-1ve2).

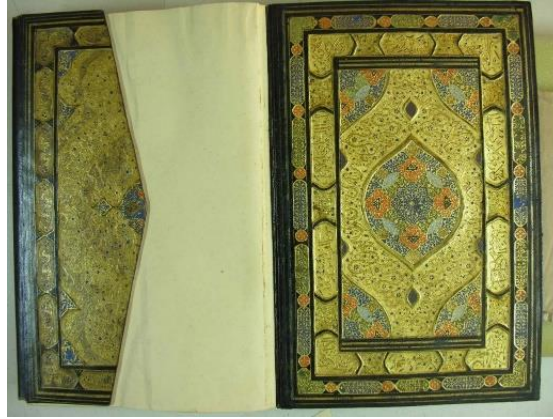
Uygulama-1: Desen ve renk ile pafta

Uygulama-2: Paftasız tezhipli alan

Yukarıda hazırladığımız uygulamaların tezhip tasarımımda aynı desen kullanılmıştır. ¼ kompozisyonda hatayî grubu motifler ve dalların birleşimiyle oluşan iki farklı alanın içinde ve dışında ayrı renk kullanılarak pafta oluşturulmuştur.

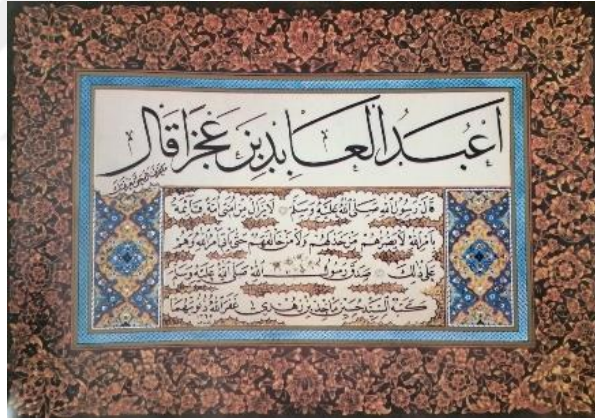
Paftaların yer aldığı tezyini örnekleri; cilt kapaklarında (Resim 10),yazma kitaplar dışındadi kıtâ ve hilye gibi levha tezhiplerinde (Resim11,12 ve 13), mimari yapılar , çinilerde (Resim14), kalemışi, kündekari (resim 15 ve 16) gibi ahşap bezemelerde ve tekstil (Resim17 ve 18) gibi pek çok yerde görmek mümkündür.

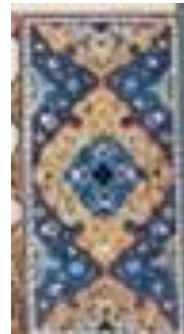
Resim 9: S.K / Sultan Ahmed-22 cilt desen tasarımı örneği

Resim 10: S.K / Sultan Ahmed-22 cildinde iplik pafta örneği

Resim 11: Koltuklu kıtâ tezhibi

Resim 12: Koltuk tezhibi detayında iplik pafta örneği

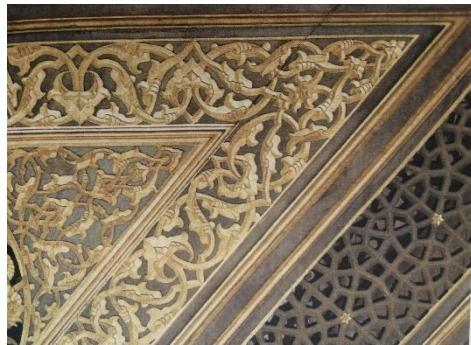

Resim 13: Hilye tezhibi paftalama örneği

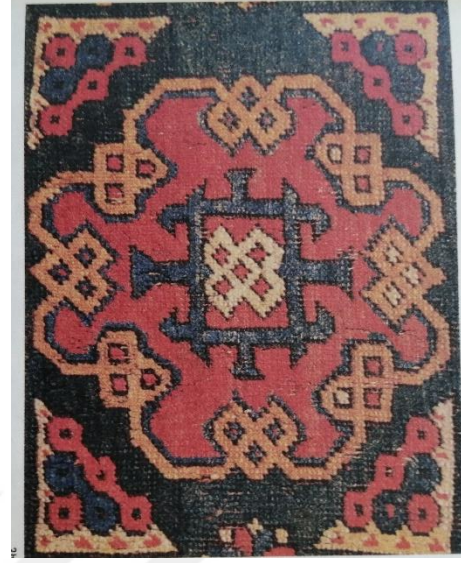
Resim 14: Çini pafta örneği

Resim 15: Kündekâri mimber tasarımı

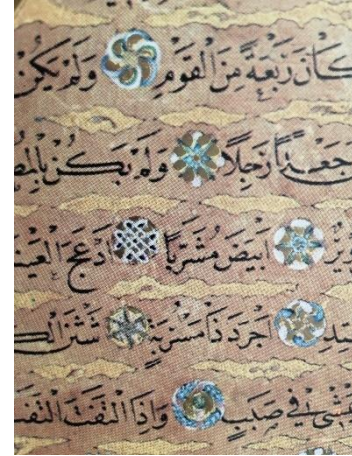
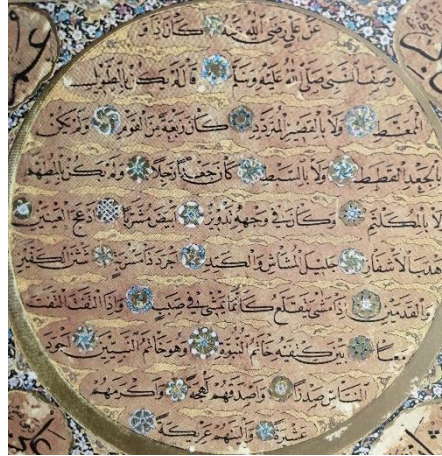

Resim16: Kündekari pafta Örneği

Resim 17: Tekstil Pafta Örneği **Resim 18:** Tekstil İplik Pafta Örneği

Paftalanmış desenler, yazmalardaki duraklar (Resim19 ve 20), güller (Resim21 ve 22), konubaşı (Resim 23 ve 24), koltuk tezhibi (Resim25 ve 26) gibi en sade alanlardan, zahriye sayfası(Resim27), serlevha (Resim28)ve hatime(Resim29) gibi en yoğun tezhipli alanlara kadar hemen her alanda görülmektedir.

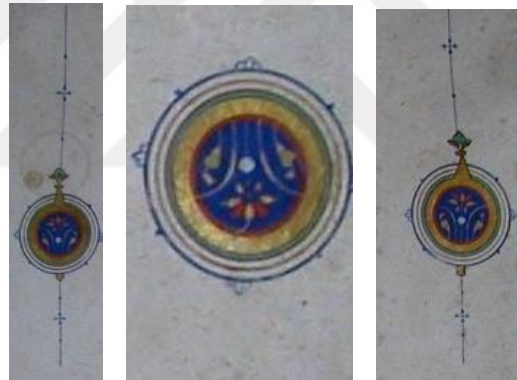
Resim 19: Durak Pafta Örneği

Resim 20: Durak Pafta detayı

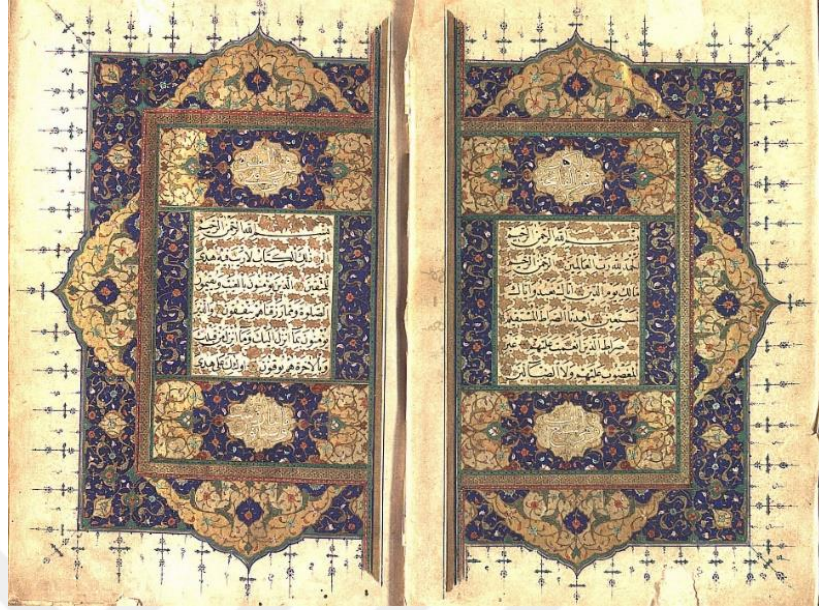
Resim21: S.K/Amcazade Hüseyin-1 Gül ve Koltuk tezhibi Pafta Örneği

Resim22: S.K/A.H-1 Gül daire şeklinde iplik pafta örneği

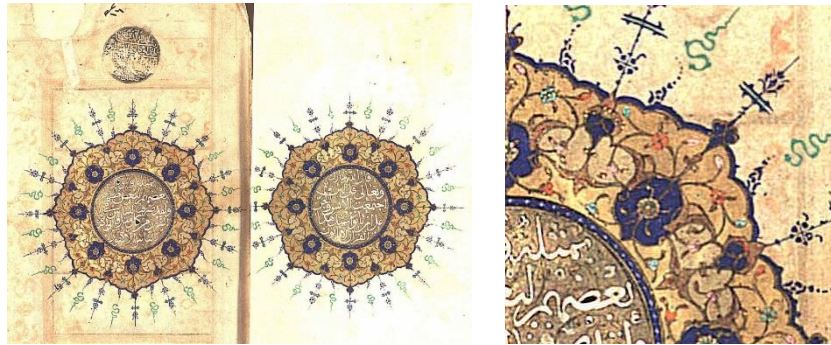
Resim23: S.K/AH-1de koltuk tezhibi iplik pafta örneği

Resim24 : S.K/Laleli-16 serlevha örneği

Resim 25: S.K/Laleli-16 serlevhadaki sure adının yazılı olduğu ikilil levha

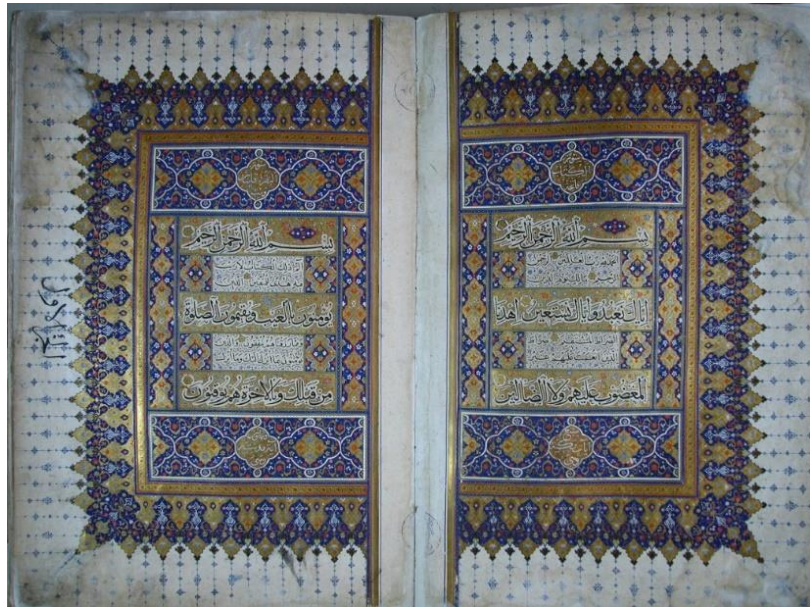
Resim 26: S.K/Laleli-16 zahriye sayfasındaki daire formu tezhip tasarımında rumi motifi ile pafta örneği

Resim27: S.K / Sultan Ahmed- 22'de hatime sayfasında iplik pafta örneği

Tezhip desen tasarımlarında paftalama biçimleri ait olduğu yüzyıla ve üsluba göre değişiklik gösterir. Örneğin; XIII. ve XIV. yüzyıllarda bu devrin belirleyici özelliği olan geometrik pafta tasarımları uygulanmıştır (Birol, 2009.) Emeviler, Abbasiler, Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular, Memlûklar, İlhanlılar, Timur Hanedanı gibi o dönemde hüküm sürmüş devletlerin sanat eserlerinde geometrik tarzda paftalama örnekleri mevcuttur. (Birol, 2009.)

Resim 28: S.K / Amcazade Hüseyin – 1’ deki serlevha tezyinatı

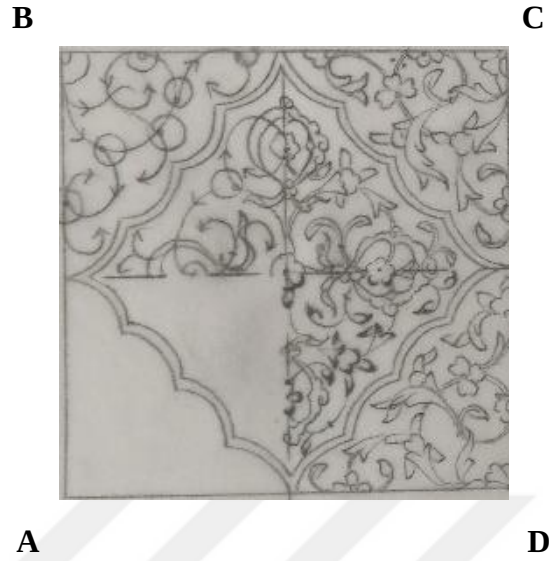

Resim 29: S.K / A.H – 1’ deki serlevhada konubaşı iplik pafta örneği

Anadolu Selçukluları Dönemi tezyini sanat tasarımlarında geometrik formda eserler ortaya konulduğu bilinmekle beraber bu döneme ait eserler günümüze ulaşamamıştır. (Birol, 2009:114)

XV., XVI. ve XVII. yüzyıl tezhibinde ve diğer bezemelerde görülen klasik devir paftalama biçimi, genellikle simetrik bir yapıya sahiptir. Tezhip desen tasarımlarını geometrik tarzda paftalara ayırmak için iplik diye adlandırabileceğimiz ince şeritler yıldız, yuvarlak, altıgen ve kare formda kullanılmışlardır. Desenler, simetrik veya ulama (raport) şeklinde olabilir Ayrıca bu paftalarda yer alan desenler bazen sadece pafta içine göre müstakil, bazen de bütün alanı kaplayacak şekilde yekpare hazırlanmıştır. (Birol, 2009:111).

Araştırmamız çerçevesinde incelenen örneklerde paftanın oluşabilmesi için belli özellikleri taşıması gerektiği görülmüştür. Bunlarda temel husus iki farklı alanın birbirinden ayrılma özelliğidir. Bu bakımdan herhangi bir motif desen içinde dolantı halde dolandığında, ön ya da arka, iç veya dış gibi en az iki farklı alana iki alana bölebiliyor ise burada paftadan bahsedebilmekteyiz (Çizim-1).

Çizim2: ¼ iplik pafta çizimi

Yukarıdaki çizimde A bölgesinde iplik pafta renk ile, B bölgesinde ise iki farklı desenin ayrı helezonlarda dolanmasıyla oluşan desen ve iplik pafta özelliği gösterilmiştir. C bölgesinde iplik ve bulut paftanın renk ile ayırma, D bölgesinde ise renk, desen, motif ve teknik ile tarh gösterilmiştir.

İncelenen örneklerde bir değil iki ve daha fazla unsur bir arada bulunarak paftanın oluşturulduğu görülmüştür.

Bundan dolayı ayırma özelliğini üç alt başlıkta özetlemek mümkündür.

Desen; kendi içerisinde pafta oluşturabilmekte kanaviçe olarak tanımlanan çizim taslaklarında helozonların içi ve dışında kalan alan paftayı oluşturmaktadır (çizim1)(uygulama3).

Uygulama3: Rumi motifi kapalı form oluşturarak pafta özelliğindedir.

Desen içerisinde kullanılan motifler ve yardımcı unsurlar kendi başlarına (çizim 3,4 ve 5) veya birlikte kullanılarak (çizim 6 ,7 ve 8) paftayı oluşturmaktadır.

Uygulama4: desen ile pafta örneği

Teknik; Tezhip desen tasarımları sanatçıların elinde ve zaman içerisinde farklı teknik ve üsluplar geliştirmiştir. Klasik tezhip (resim-25), halkari (resim - 26), şükûfe (resim- 27), çift tahrir tekniği (resim- 28), üsluplaşmış çiçekler(resim-29) ile Kara memi (resim-30) ve Saz yolu (resim- 31) olarak tanımlayacağımız tarzda eserler bulunmaktadır.

Uygulama 5-6-7-8: teknik ile pafta örnekleri

Renk; Desenin iç ve dış kısmında oluşan alanlarda kullanılan farklı renklerle de pafta oluşturulabilmektedir (resim-32).

Uygulama 9-10-11-12: renk ile pafta örnekleri

Tezhip desen tasarımlarında genellikle lapis lazuli, lacivert, turkuaz, açık mavi, limonküfü, fes rengi, bordo, narçiçeği ile altın paftalı alanlarda kullanılmaktadır. Altının da farklı renkte olanları mevcut olup bunlar on yedi ayar (yeşil), yirmi iki ayar (sarı) ve yirmi dört ayar (kırmızı)dır. Gümüş ya da beyaz altın da tasarımlarda kullanılabilmektedir.

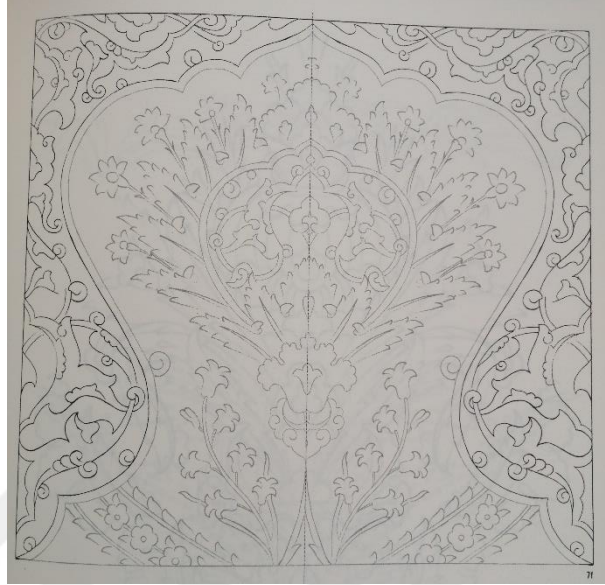

Uygulama 13-14-15: renk ile pafta örnekleri

1.2. Türk Tezhip Desen Tasarımında *İplik* ve *Bulut* Motifi ile Pafta Özellikleri

Aynı desenin farklı teknikle çizilmiş bölümlerini *iplik* ya da *bulut* motifi ayırabildiği gibi birbirinin iki farklı özelliği pafta oluşturabilmektedir. Yine aynı desen tüm alanda dolanıyorken *iplik* ya da *bulut*, bu desenin zeminindeki renk ile iki farklı alan oluşturabilmektedir.

1.2.1. Türk Tezhip Desen Tasarımında *İplik* ve Pafta Özelliği

Resim30: İplik pafta örneği(Birol: 150)

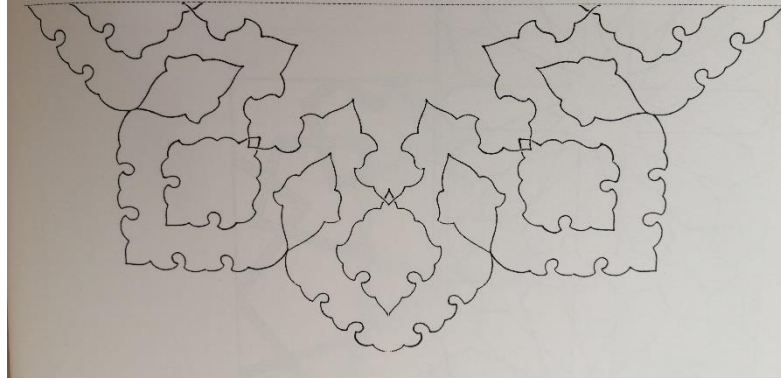
İpliğin kelime anlamı; pamuk, keten, yün, ipek vb. nden bükülerek yapılan ve dikiş dikmekte kullanılan ince uzun lif olmakla birlikte tezhip sanatında kompozisyonlarda kullanılan tezyinat unsurudur. (Ayverdi ,2005:1425-1426)

Tezhip sanatında kullanılan *iplik*; tasarımın büyüklüğüne bağlı olarak genişliği bir yada birkaç milimetreyi geçmeyen, kenarları bazen tahrirli de olabilen ince renkli bir şerittir . İplik, desen içinde tarh görevini oluşturduğu kapalı formun iç yahut dışının zemin rengi ,farklı desen ya da tekniklerin tercihi oluşturur.

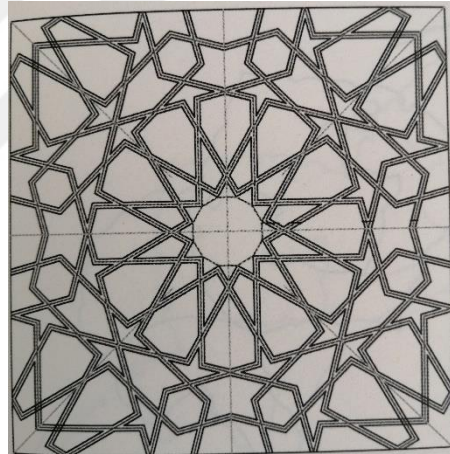
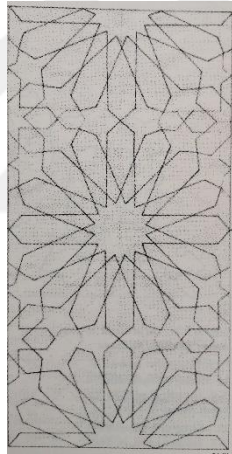
Tezhip sanatında bu görevi yüklenen iplikten başka dolantı rumî, bulut veya saz yolu yapraklar gibi başka motifler de vardır. Fakat bunların arasında iplik, her şekle girebilen özelliği ile en çok kullanılanıdır (Birol, 2009:183).

İplik tezhip tasarımlarında sıklıkla den dan olarak adlandırdığımız şekillerde karşımıza çıkar (resim- 31). Bunların dışında ipliğin yıldız, dikdörtgen, daire gibi

geometrik olarak tabir edebileceğimiz formda olanları da mevcuttur. (resim-32 ve33)

Resim31: Dendanlı iplik pafta örneği(Birol: 151)

Resim32: Yıldız formlu iplik pafta örneği(Birol: 151)

Resim33: Yıldız ve altıgen formda iplik pafta örneği(Birol: 151)

1.2.2.Türk Tezhip Desen Tasarımında *Bulut* Motifi ve Pafta Özeliği

Bulut motifi hem estetik görünüşü hem de kompozisyonlardaki görevleri bakımından tezhip tasarımlarında önemli bir yere sahiptir. Bu bölümde bulut motifi; tanımı, desen analizi ve kompozisyonlardaki işlevleri açısından örneklerle incelenecektir.

Ayverdi; *bulut*'u Türk süsleme sanatında kullanılan bir motif olarak tanımlamaktadır. (Ayverdi, 2006:425) Mine Esiner Özen ise; XV. ve XVII. yüzyılda tezhip tasarımlarında sıklıkla kullanılan bir motif olarak açıklamaktadır (Özen ,1985:8)

Ay, güneş, yıldız gibi evren ile ilgili, Türk tezyini motiflerinden biridir. Bu süsleme ögesine “Çin bulutu” da denir. Uzak Doğu Türk asıllı motiflerimizdendir. Bu motife “Çiğ” de denir ki, Türklerde ve Çinlilerde Yağmur ilahı sayılan ejderhanın bulut biçiminde üsluplaşmış hali olarak da ayrı bir açıklaması vardır. Bulutların biçimlerinden ve hareketlerinden etkilenen sanatkârlar onları üsluplaştırarak bir süsleme türü olarak kullanmışlardır (Özcan,2002:302).

Celal Esad Arseven ilk tezyinat şekillerinin Çin’le ilişkisinin olduğunu, hakanların özellikle Çin’den sanatkârlar getirttiklerini, onlara saray ve mabetleri tezyin ettirdiklerini söylemiştir. (Arseven 1927 :9-14).

Çin sanatı eserlerinde sıklıkla rastlanan bulut motifi, mitolojik varlıklardan sayılan simurg ve ejderhaya atfedilmektedir (Keskiner ve Birol,1999:25).

Bulut motifi Osmanlı nakışhânelerinde en yaygın şekilde XVI. ve XVII. yüzyıllarda kullanılmıştır. Osmanlı yazma eserlerinde ilk defa II. Beyazıd devrinde Şeyh Hamdullah hattı ile 1494 tarihli yazma Kur’an’da görülmüştür (Mahir, 1990:8)

Bulut motifini tezhip desen tasarımlarında çiziliş şekli ve desendeki görevine göre yığma ve dolantı bulut olarak adlandırabilmekteyiz. Dolantı bulut motifi desen içerisinde ahenk sağlamak, deseni paftalamak ve ortabağ oluşturmak için kullanılmaktadır.

2.BÖLÜM

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP ÖRNEKLERİNDE İPLİK VE BULUT MOTİFİNİN AYIRMA /PAFTA İŞLEVİNİN İNCELENMESİ

2.BÖLÜM

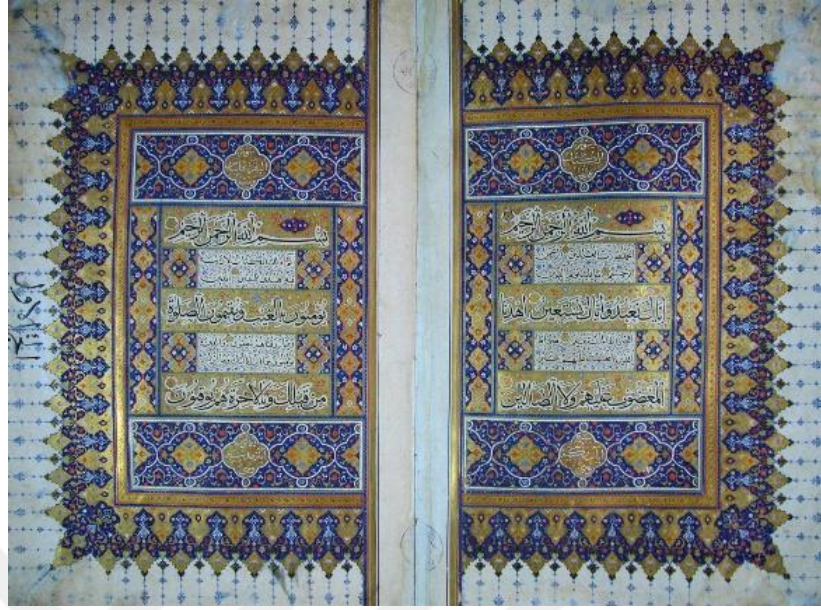
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN SEÇİLMİŞ TEZHİP ÖRNEKLERİNDE İPLİK VE BULUT MOTİFİNİN AYIRMA /PAFTA İŞLEVİNİN İNCELENMESİ

2.1. Süleymaniye Kütüphanesi'nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde *İplik* ve Ayırma/Pafta İşlevinin İncelenmesi

Araştırmamıza konu olan eserlerin tezhiplerindeki iplikler; Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki künyeleriyle birlikte resim ve çizimlere yer verilmiştir.

S.K/ AMCAZADE HÜSEYİN-1

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri :	914
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	396 yk. 15st. 369x246, 205x139 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Nesih
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 34: SK.Amcazade Hüseyin-1 iplik pafta

Amcazade Hüseyin kataloğundaki 1 envanter no'lu yazma Kur'an-ı Kerim de çift sayfa tezyinat yapılmıştır. Bu eserin ikilil olarak hazırlanmış serlevha tasarımında konu başlığı ve koltuk tezhiplerinde iplik pafta uygulanmıştır.

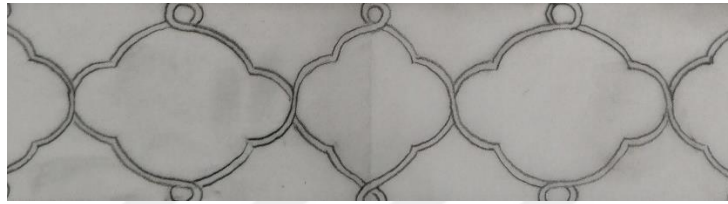

Resim 35: SK.Amcazade Hüseyin-1 iplik pafta detayı.

Çizim3 : S.K.Amcazade Hüseyin-1 ikilil levha iplik pafta çizimi.

Resim36 : SK./Amcazade Hüseyin-1 'de konu başı iplik pafta detayı.

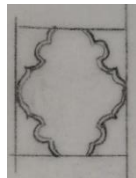

Çizim4 : SK./Amcazade Hüseyin-1 'de konu başı iplik pafta çizimi.

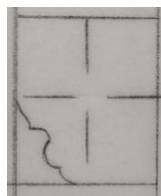
Konu başlığı (surebaşı)nda beyaz iplikler üzerinde (+-) motifi uygulanmıştır. İplik, birleşim noktalarında alttan ve üstten geçerek yüzeyde dolanmaktadır. $\frac{1}{4}$ ölçekle hazırlanan kompozisyonda; ipliğin içinde kalan yazı alanının zemini altın, dışında kalan alan lapis lazuli ile renklendirilmiştir. Burada paftayı iplik ve renk oluşturmaktadır.

Resim 37: S.K / A.H – 1 'deki serlevhada koltuk tezhibindeki iplik pafta örneği

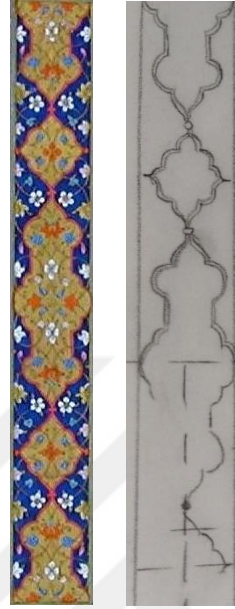

Çizim5: S.K / A.H – 1 ' deki serlevhada koltuk tezhibindeki iplik pafta çizimi

Çizim6: S.K / A.H – 1 ' deki serlevhada koltuk tezhibinde iplik pafta kesiti

$\frac{1}{4}$ ölçekli beyaz iplik renk ile pafta oluşturmakta; paftanın içindeki zeminde altın dışında lapis lazuli kullanılmaktadır.

Resim 38: S.K / A.H – 1’deki serlevha koltuk tezhibi iplik pafta örneği.

Çizim6: S.K / A.H – 1’deki serlevha koltuk tezhibi $\frac{1}{4}$ iplik pafta kesiti

$\frac{1}{4}$ hazırlanan turuncu iplik yine aynı şekilde renk ile pafta oluşturmakta ; içinde altın dışında ise lapis lazuli kullanılmıştır.

Her iki koltuk tezhibinde iplik; paftalı alanların içinde ve dışında simetrik bir şekilde yer almaktadır. $\frac{1}{4}$ ölçekli hazırlanan hatâyî grubu desen klasik tarzıdır.

S.K /AYASOFYA-3284

Eser adı: Şah-name

Konu: İran Edebiyatı

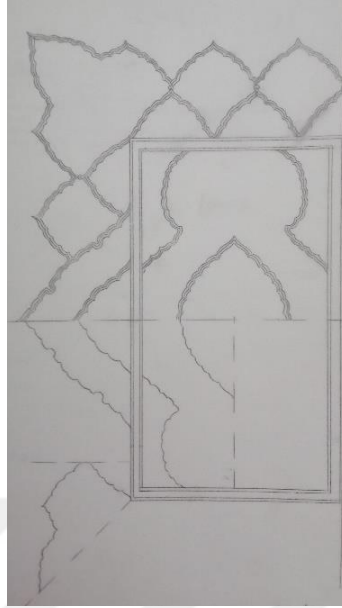
Sağlanma şekli : Satın alma

Resim 39: SK./Ayasofya-3284 'deki serlevha iplik pafta örneği

Bu yazma kitaptaki tek tezhipli alan zahriye sayfasıdır. Diğer sayfalarda yazı alanı yeşil, altın ve turuncu cetveller ile sınırlandırılmıştır. Zahriye sayfası klasik renkli tarzda tam sayfa olarak tasarlanmıştır. Dikdörtgen alan içerisindeki şemse ve köşebentler tasarımın merkezini oluşturmakta, artı-eksi motifiyle sınırlandırılan alanın üç tarafında dendanlı iplik paftalar dolanmaktadır. Zahriye sayfasının merkezinde yer alan şemse içerisinde hafı talik hat altın ile yazılmıştır. Burada üç ayrı helezon üzerindeki rumi motifleri yazılar arasında serbest olarak yer almaktadırlar. Şemsenin alt ve üstünde yer alan salberkler rumi paftalar ile oluşturulmuştur. Dendanlı iplik paftalardan oluşan köşebentler de ¼ kompozisyon içerisinde rumi motifi ½ olarak yerleştirilmiştir.

Çizim 7: SK./Ayasofya-3284'deki serlevha tezyinatında $\frac{1}{4}$ iplik pafta

Kompozisyonun merkezini oluşturan şemse ve salberkin etrafında $\frac{1}{2}$ ölçekli hatayi grubu (bitki kökenli) ve bulut motiflerinin serbest olarak dolandığı klasik renkli tarzda tasarım hazırlanmıştır. Köşebentler içerisinde $\frac{1}{2}$ rumi motifi kullanılmış ve hatayi grubu motifler burada da devam etmektedirler. Hatayi motifi kompozisyonlarda birleşim noktası olarak kullanılmıştır. Artı eksi motifi ve cetvellerle sınırlandırılan alanın üç tarafında dendanlı iplik paftalar bulunmaktadır. Zahriye sayfa tasarımının solunda devam eden paftalar merkeze doğru mihrap şeklini almaktadır. Mihrabiyeli bölümün içinde tekrar iplik pafta yer almakta, bu alandaki $\frac{1}{2}$ ortabağ rumi motifi tekrar pafta oluşturmaktadır. Mihrabiyeli alanda $\frac{1}{2}$ bulut motifi dolanmakta hatayi grubu motifler kendi helezonlarında bulutlar arasında yer almaktadırlar.

İplik bu örnekte tek başına pafta görevi görmektedir. Hatayi grubu desenler ayrı helezonlar üzerinde dolanmakta bu sebeple renk olmadan da pafta oluşturmaktadır. Rengin de ayrıca ayırma görevinde kullanıldığı bu örnekte paftaların içinde ve dışında altın ve lapis kullanılmıştır. Bununla birlikte tasarımda ipliklerde art arda üç renk; turuncu, siyah ve beyaz kullanılmış bu da tasarıma ahenk katmıştır.

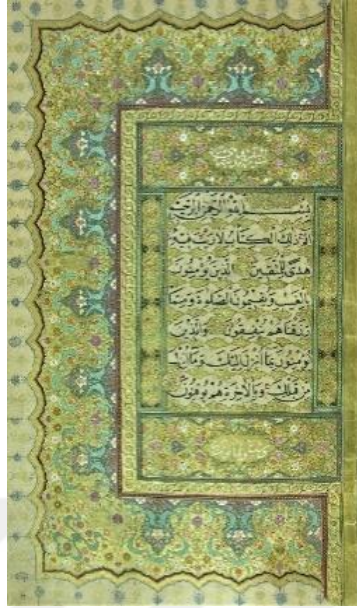
Resim 38: SK./Ayasofya-3284 serlevhasında bulut pafta kesiti

Çizim 8: SK./Ayasofya-3284 serlevha tezyinatında bulut pafta çizimi

İplik paftanın yanı sıra *bulut* motifi, hatayi grubu motifler ve renkle birlikte pafta oluşturmaktadır.

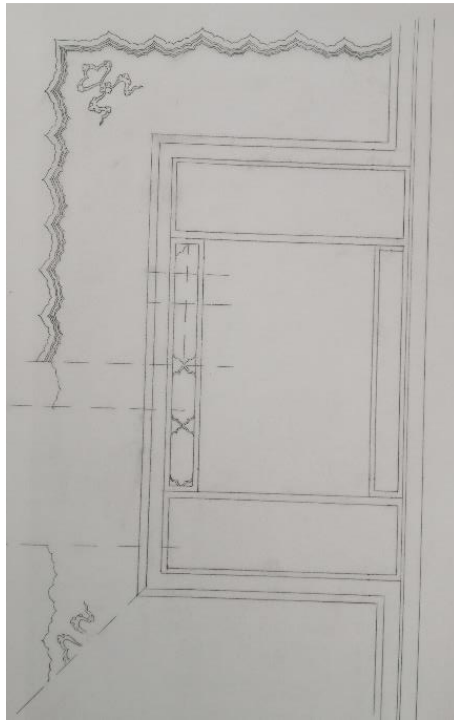
S.K/ HALET EFENDİ -1

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri:	Yahya b. Osman
Yayın Tarihi :	1150
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	418 yk. 13st. 210x130, 143x120 mm
Özellikler :	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

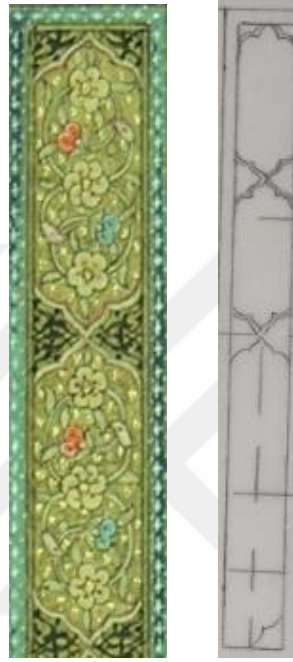
Resim 39: SK. / Halet Efendi-1' deki serlevha tezyinatında iplik pafta örneği

İklil levha olarak tasarlanan bu kompozisyonda iplik, yazı alanının her iki tarafındaki koltuk tezhibinde ve kenarsuyu bezemelerde yer almaktadır.

Çizim 9: SK. / Halet Efendi-1' deki serlevha tezyinatında 1/4 iplik pafta çizimi

Koltuk tezhibindeki dendanlı altın iplikler desen, renk ve teknik ile pafta oluşturmaktadır. İpliğin içinde sarı renk, dışında kalan küçük alanda ise yeşil renk altın kullanılmıştır. Aynı şekilde iç kısımda hatayi gurubu dış kısımda siyah rumi motifi ile de pafta oluşturulmuştur.

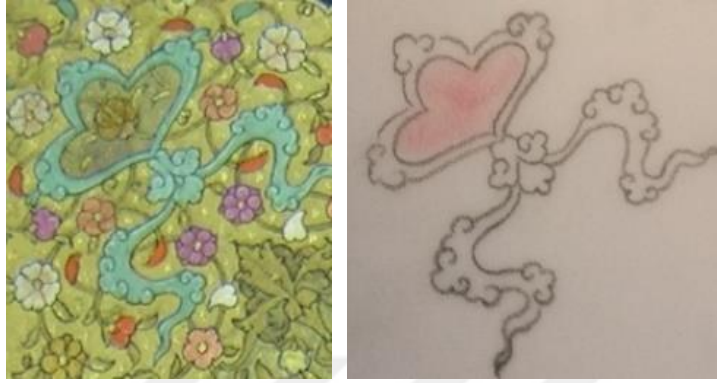
Resim 40: SK. / Halet Efendi-1 koltuk tezhibinde iplik pafta kesiti

Çizim 10: SK. / Halet Efendi-1 koltuk tezhibinde ¼ iplik pafta çizimi

Resim 41: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde iplik pafta kesiti

Bu eserin iplik tarhlı kenarsuyu tezhibinde art arda bir mm'lik beyaz, siyah ve turuncu iplik ve devamında üç mm'lik altın kullanılmıştır.

Resim 42: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde bulut pafta kesiti

Çizim 12: SK. / Halet Efendi-1 kenarsuyu tezhibinde bulut pafta çizimi

İplik paftanın yanı sıra bulut motifi şekli itibariyle ve renkle pafta oluşturmaktadır. Kapalı form olan bulut motifi hatayi grubu desen içerisinde yer almakta ve motifin içi yüzeyden farklı olarak yeşil altın kullanılarak ayırma özelliği göstermektedir. (Resim:42)(Çizim: 12)

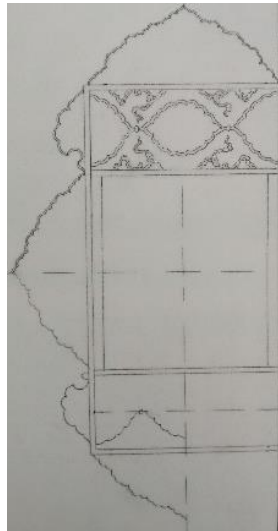
S.K/ PERTEVNİYAL-19

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	379 yk. 13st. 200x130, 130x75 mm
Özellikleri:	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 43: SK. / Pertevniyal-19 serlevha tezyinatındaki iplik tarh örneği

Bu eserde serlevha tezyinatı çift sayfa olarak düzenlenmiş olup burada dendanlı iplik ayırmalar kenarsuyu, surebaşı ve koltuk tezhibinde bulunmaktadır.

Çizim 12: SK. / Pertevniyal-19 serlevha iplik pafta çizimi

Mıhrabiyeli kenarsuyu tezyinatında iplik; renk ,desen ve motif ile tarh görevi yapmaktadır. Eserin merkezindeki kare formlu yazı alanın sağ ve sol yanında koltuk tezhibi yer almakta; üst ve alt kısmında da sure başı tezhibi bulunmaktadır. Bu alanların içerisinde dendanlı iplikler; renk ve desen ile pafta oluşturmaktadır. (Çizim:)

Çizim 13: SK. / Pertevniyal-19 surebaşı iplik pafta çizimi

Ayrıca sure başı tezyinatında yer alan ½ bulut motifi şekliyle ve renkle ayırma görevi üstlenmektedir.

S.K/ RAGIP PAŞA-1094

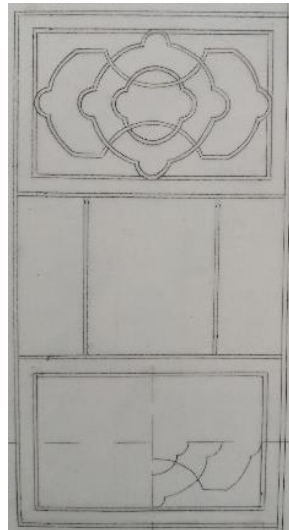
Eser adı:	Mahzan-i Esrar
Yazar :	Nizami el-Gencevi Cemaleddin İlyas b. Yusuf
Basım Bilgileri:	Mir Muhsin el-Katib eş-Şirazi
Yayın Tarihi :	0934
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	31-370yk. 21st. 320x197, 203x116 mm
Özellikler :	Talik-Farsça
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 44: SK. / Ragıp Paşa-1094 serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Çift sayfa düzenindeki serlevha da iplik pafta surebaşı tezhipli alanında dendanlı limon küfü artı eksi motifleri ile meydana gelmiştir. İplik paftalar içinde bitki kökenli motifler her bir alanda ayrı helezonda dolanmaktadır bu sebeple iplik deseni renk dışında da iki farklı alana bölmektedir.

Çizim 14: SK. / Ragıp Paşa-1094 ikilil levha tezyinatındaki iplik pafta çizimi

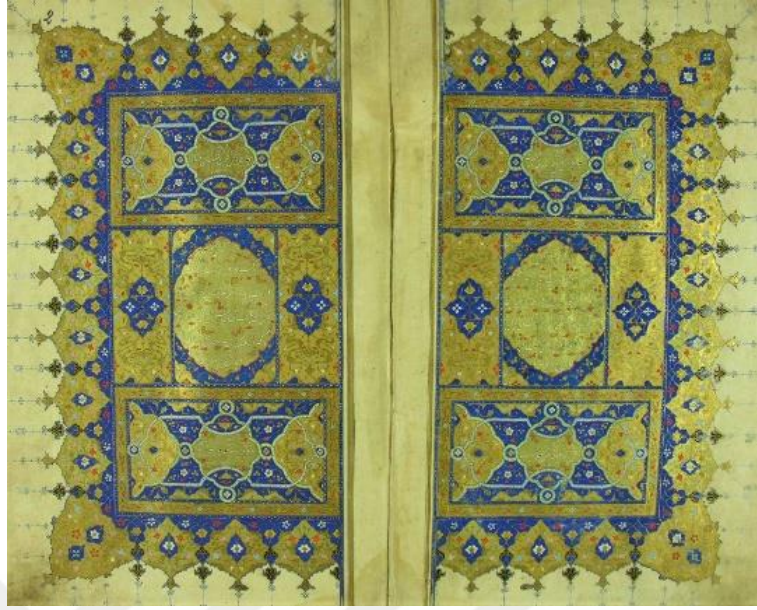

Resim 45: SK. / Ragıp Paşa-1094 bulut pafta örneği

Yukarıdaki kesitte iplik pafta içinde yer alan ortabağ bulut motifin içinde kalan alan lapis ile renklendirilerek pafta meydana getirilmiştir.

S.K / REŞİD EFENDİ-833

Eser adı:	Külliyat
Yazar :	Sa'di eş-Şirazi, Muslihuddin ,Sa'di b. Abdullah
Basım Bilgileri:	Pir Hüseyin b. Pir Hasen el-Kat
Yayın Tarihi :	0938
Konu:	İran Edebiyatı
Fiziksel nitelikleri:	325 yk. 19st. 274x167, 193x106 mm
Özellikler :	Talik-Farsça
Sağlanma şekli :	Satın alma

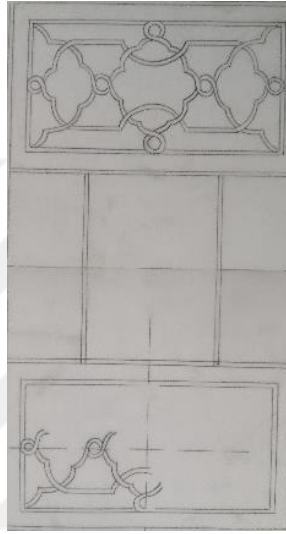
Resim 46: SK. / Reşid Efendi-833’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Bu yazma eserin serlevha tezhibinin merkezinde turuncu renkte dendanlı iplik pafta yer almaktadır. Bu alanın içinde altın zemin üzerinde hatayi grubu motifler serbest halde dolanmaktadır.

Resim 47: SK. / Reşid Efendi-833’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti

Açık mavi artı eksi (+-)motifinin bulunduğu geometrili görünen iplik pafta içerisinde Ragıp Paşa kataloğu 1094 En. No’lu eserdein serlevha örneğinde olduğu gibi bulut motifinin tepe kısmı renk ile ayırma özelliğindedir.

Çizim 15: SK. / Reşid Efendi-833’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti

Çizim 16: SK. / Reşid Efendi-833’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta kesiti

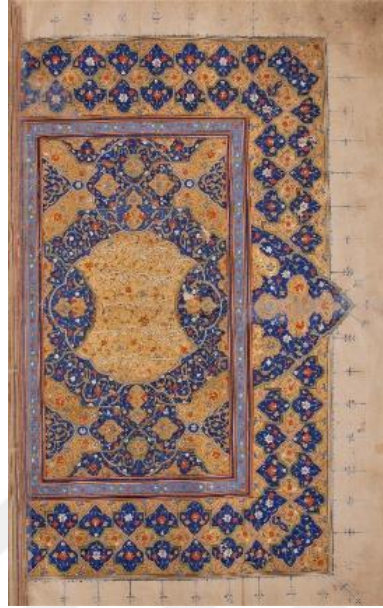

Resim 48: SK. / Reşid Efendi-833' deki bulut pafta örneği

S.K / SULTAN AHMED-11

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri:	yok
Yayın Tarihi :	968
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	259 yk. 15st. 384x265, 218x146
Özellikler :	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 49: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta örneği

Tek sayfa olarak düzenlenen levha tezyinatında dikdörtgen yazı alanında limon küfü ve açık mavi dendanlı iplikler kullanılmıştır. Bu alanı çevreleyen arasuyunda yine $\frac{1}{2}$ ölçekli dendanlı iplik kullanılmıştır. Bu ipliklerin geniş olan kısmında lapis dar olan kısmında nefti yeşil zemin rengi olarak kullanılmıştır.

Resim 50: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta örneği

Çizim17: SK. / Sultan Ahmed-11 iplik pafta çizimi

Kenersuyu tezyinatında da yine kompozisyonun merkezinde olduğu gibi geometrik formları anımsatan yeşil ve limon küfü iplikler ile pafta oluşturulmuştur.

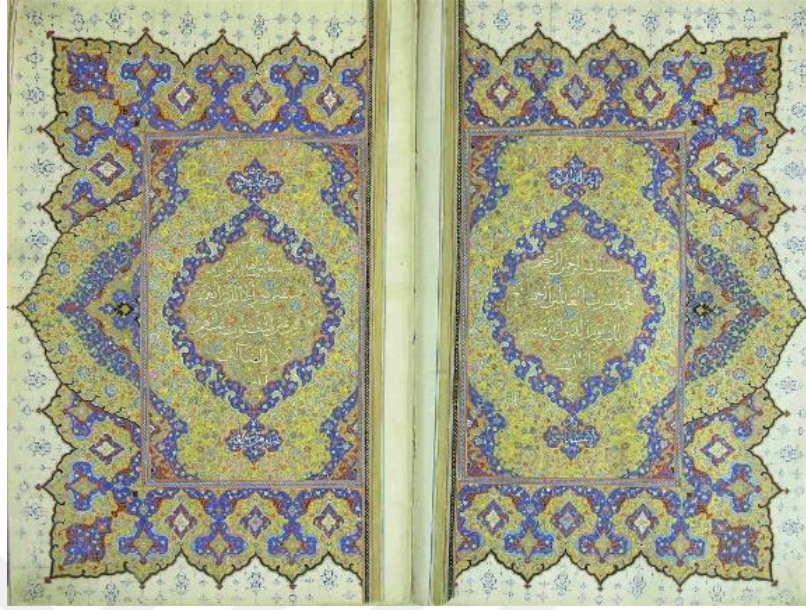

Resim 51: SK. / Sultan Ahmed-11 bulut pafta örneği

İklil levhanın orta kısmında tezhip tasarımını mihrablı bir şekil alır ve bu alanın içinde pembe renkli ayırma bulut renkle birlikte pafta oluşturmaktadır.

S.K/ SULTAN AHMED-14

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	yok
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	313 yk. 12 st. 400x255, 225x143 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Nesih
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 52: SK./ Sultan Ahmed-14' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

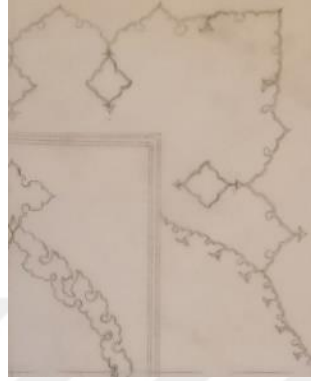
Süleymaniye Kütüphanesi Sultan Ahmed kataloğundaki 14 envanter numaralı serlevha, pafta özelliği bakımından dikkat çekicidir. Burada teknik, desen ve rengin pafta özelliği bir arada kullanılmıştır.

Mihrabiyele ikkil levhada yer alan hatayi grubu motifler, rumi tepelik ve dolantı Rumiler renkle birlikte ayırma özelliği göstermektedir.

Resim 53: SK./ Sultan Ahmed-14' deki bulut, rumi, iplik, desen ve renk ile pafta

Eserin kenarsuyu tezhibinde turuncu renkli Rumilerin tepe noktası , açık mavi dolantı bulutlar ve hatayi grubu motiflerin birleşimleriyle meydana gelen alanların içinde lapis lazuli dışında da altın kullanılarak tarh oluşturulmuştur.

Çizim 18: SK./ Sultan Ahmed-14' deki serlevha ¼ iplik pafta çizimi

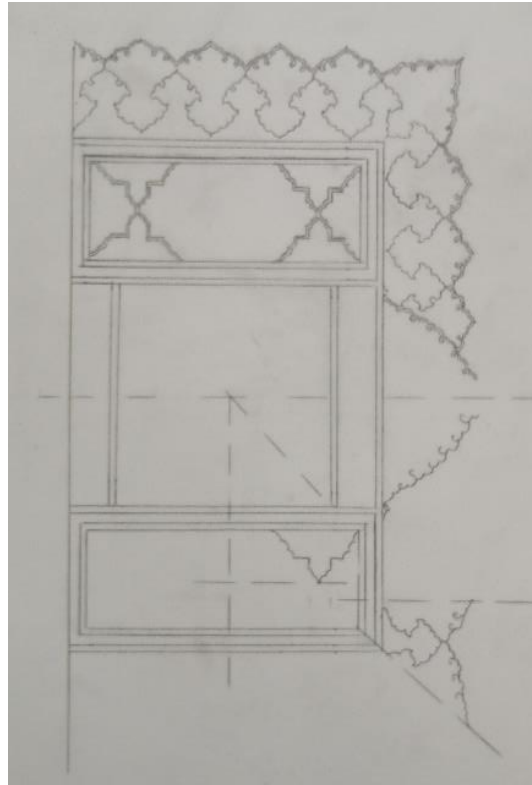
Bu eserin merkezinde şemse formundaki beyaz ve turuncu iplik iki ayrı pafta oluşturmaktadır.

S.K / I.SULTAN AHMED-19

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	Abdullah b. Muhammed
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	548 yk. 10 st. 420x250, 280x153 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Sülüs
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 54: S.K / I. Sultan Ahmed-19' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

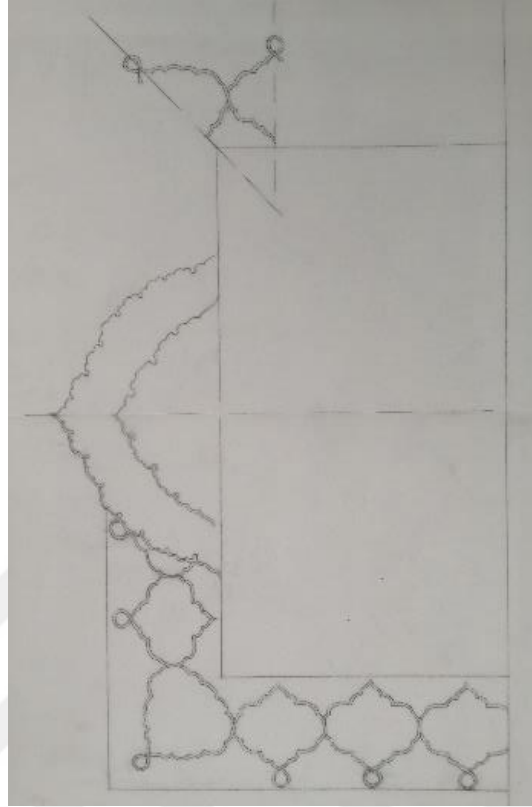
Çizim 19: S.K / I. Sultan Ahmed-19’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

S.K/ I. SULTAN AHMED-20

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	yok
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	375 yk. 12 st. 356x235, 215x135 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Sülüs
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 55: SK. I. Sultan Ahmed-20’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

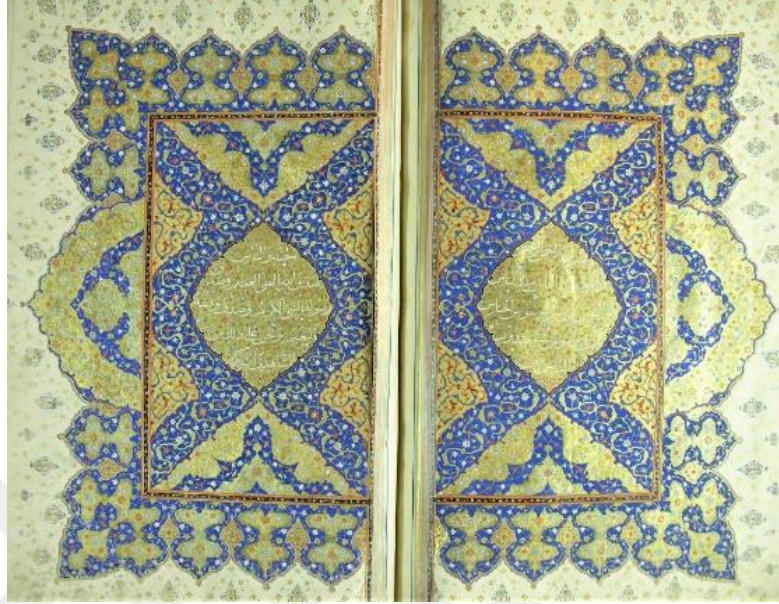

Çizim 20: SK. I. Sultan Ahmed-20' deki ser. tezyinatındaki iplik pafta örneği

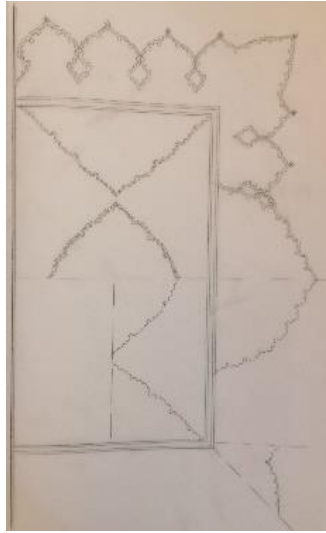
S.K/SULTAN AHMED-22

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	yok
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	429 yk. 10 st. 390x363, 228x144 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Nesih
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 56: SK/ Sultan Ahmed-22' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

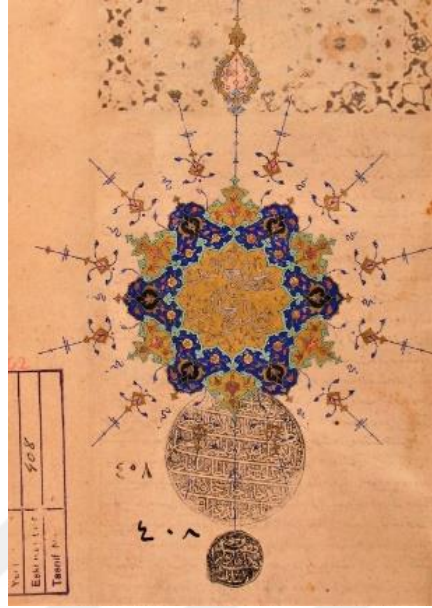
Çizim21: SK./ Sultan Ahmed-22' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

2.2. Süleymaniye Kütüphanesi'nden Seçilmiş Tezhip Örneklerinde *Bulut* Motifinin Ayırma /Pafta İşlevinin İncelenmesi

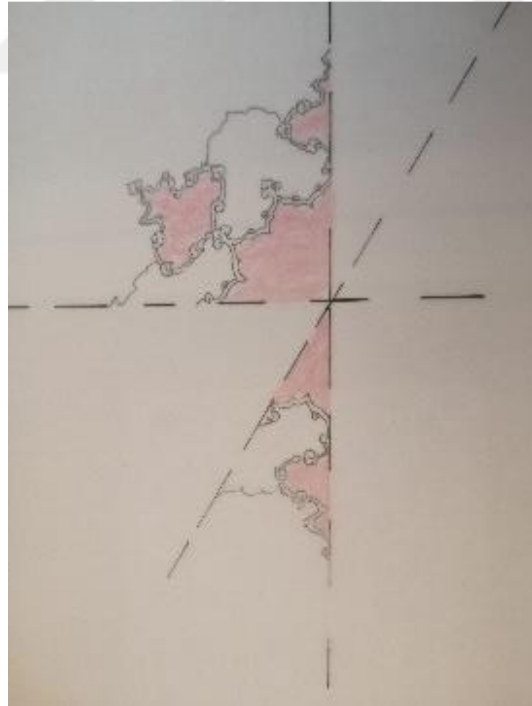
Araştırmamıza konu olan eserlerin tezhiplerindeki bulut motifinin pafta özelliği; bulutun şekli ile oluşturduğu ve desen içerisinde aldığı yere göre iki kısımda ele alınmıştır. Eserlerin resim ve çizimleri, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki künyeleri ile verilmiştir.

S.K/ DAMAD İBRAHİM PAŞA-408

Eser adı:	Mearicü'l-Nübevve fî Medarici'l-Fütevve
Yazar:	Molla Miskin, Münüddin Muhammed b. Abdullah el-Herevi
Yayın Tarihi :	0978
Konu:	İslam tarihi
Fiziksel nitelikleri:	493 yk. 33st. 310x187, 225x112 mm
Özellikler :	Talik-Farsça
Sağlanma şekli :	Satın alma

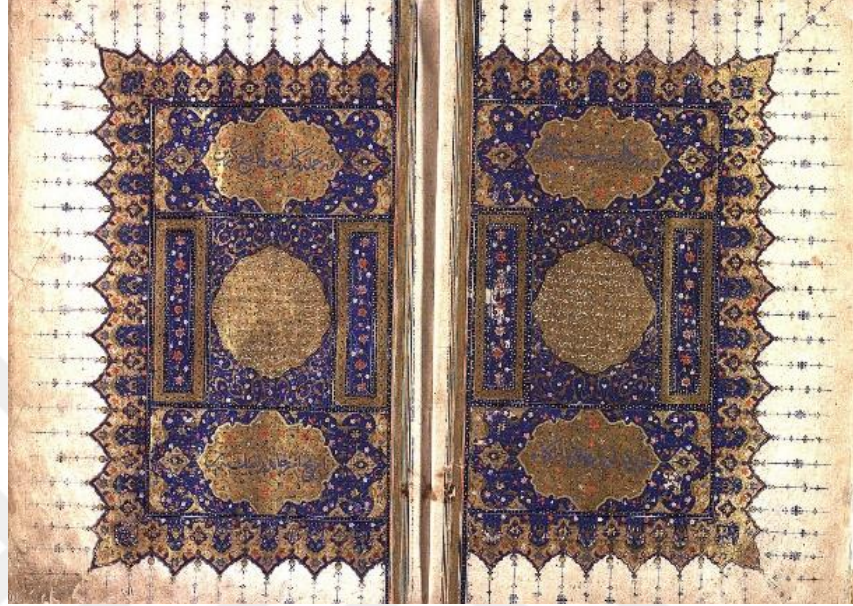

Resim 57: SK. / Damad İbrahim Paşa -408' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

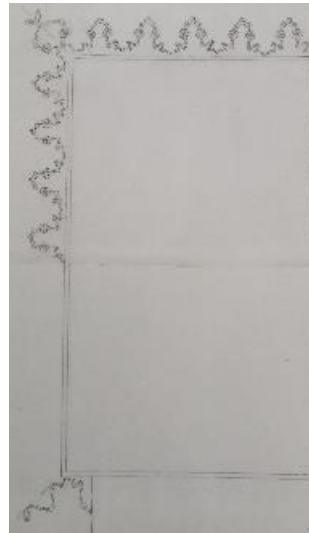

Çizim 22: SK / Damad İbrahim Paşa -408' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizimi

S.K/DAMAT İBRAHİM PAŞA-906³

Resim 58: SK./ Damad İbrahim Paşa-906' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Çizim 23: SK./ Damad İbrahim Paşa-906' deki iplik tarh çizimi

³ Katalog bilgisi bulunamamıştır.

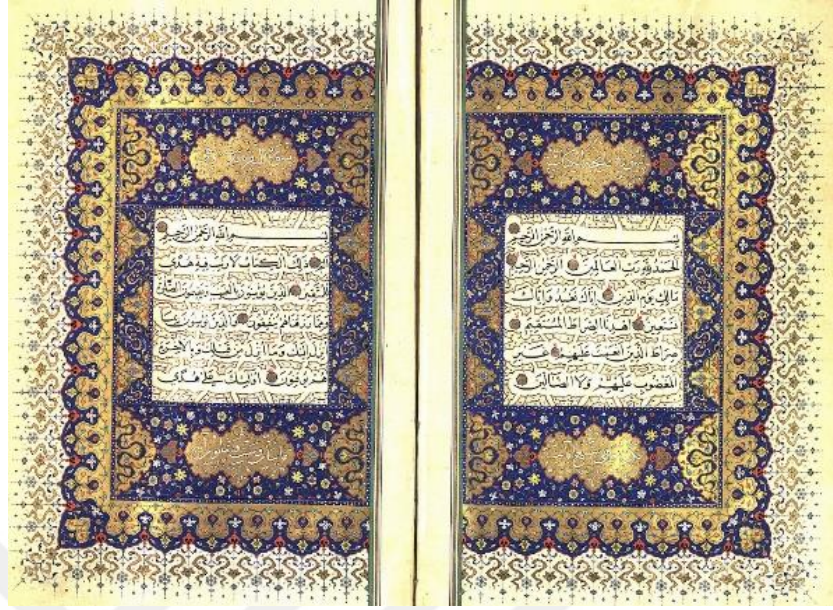

Çizim 24: SK./ Damad İbrahim Paşa-906' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizimi

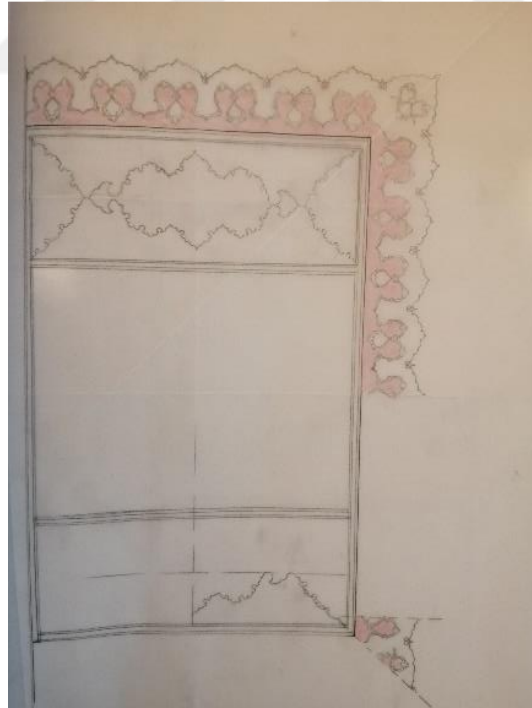
S.K/FATİH-4

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	yayın yeri: Medine, yazar: yok
Yayın Tarihi :	yok
Fiziksel nitelikleri:	271 yk. 14 st. 420x280, 247x158 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arap- Nesih , Çok dilli
Sağlanma şekli :	Satın alma

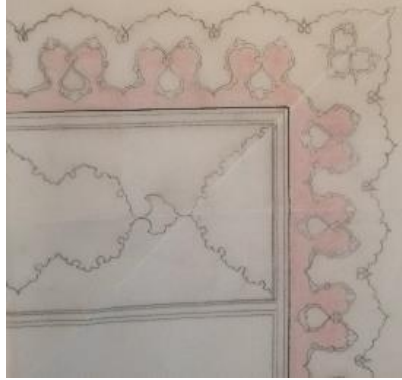

Resim 59: Süleymaniye / Fatih-4' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Çizim 25: Süleymaniye / Fatih-4' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizimi

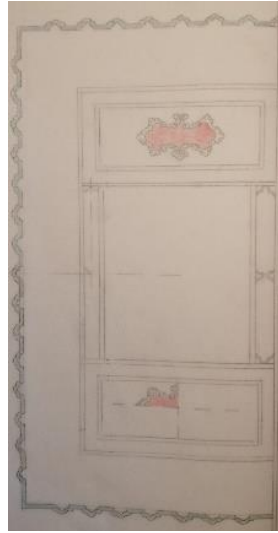
Çizim 26: Süleymaniye / Fatih-4' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

S.K/ FATİH-13

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri:	Derviş Muhammed
Yayın Tarihi :	0964
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	278 yk. 15st. 242x150, 150x85 mm
Sınıflama :	yok
Özellikler :	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

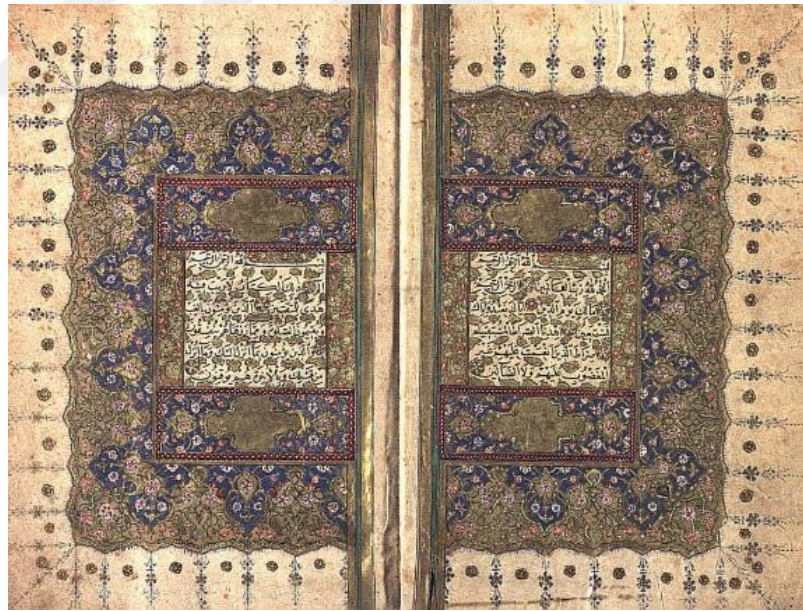
Resim 60: Süleymaniye / Fatih-13’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

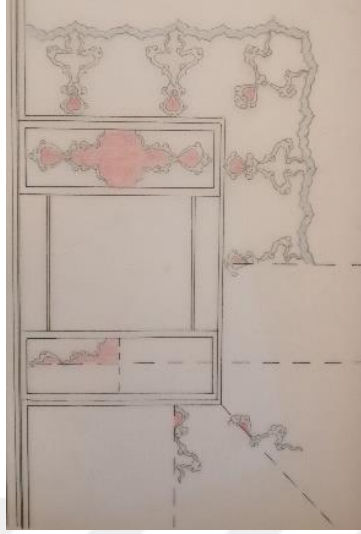
Çizim 27: Süleymaniye / Fatih-13’ deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta çizimi

S.K/FATİH-15

Eser adı:	Mushaf-ı Şerif
Basım Bilgileri :	İsmail b. Yusuf Kanlıcavi
Yayın Tarihi :	1085
Fiziksel nitelikleri:	287 yk. 17 st. 190x120, 115x65 mm
Sınıflama :	297.11
Özellikler :	Arapça- Nesih
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 61: SK / Fatih-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Çizim28: SK. / Fatih-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

S.K/ HAMİDİYE 7-

Eser adı: Kur'an-ı Kerim

Basım Bilgileri : yok

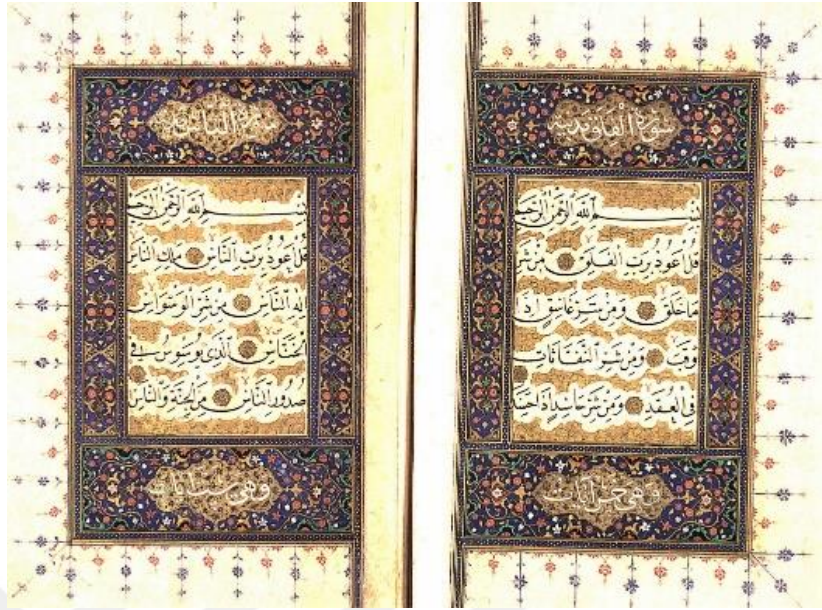
Yayın Tarihi : yok

Fiziksel nitelikleri: 418 yk. 11 st. 305x205, 190x110mm

Sınıflama : 297.1

Özellikler : Arapça- Nesih

Sağlanma şekli : Satın alma

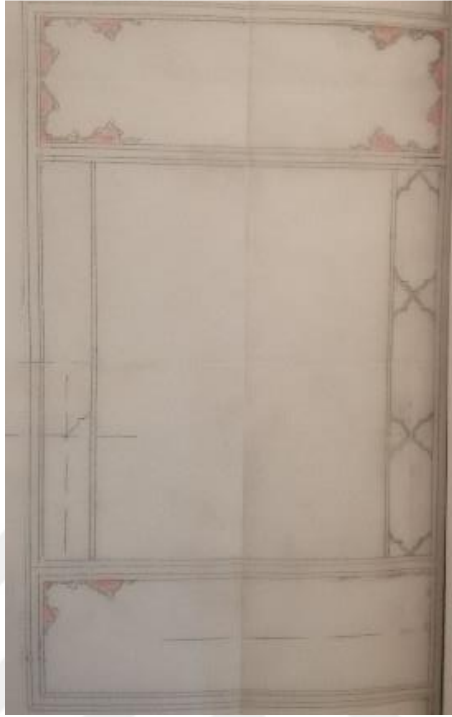

Resim 62: SK. / Hamidiye-7' deki karşılıklı serlevhasındaki bulut pafta örneği

Resim63 : S.K/ Hamidiye-7 deki sure başı tezhibinde $\frac{1}{4}$ bulut pafta kesiti.

Çizim 29: S.K/ Hamidiye-7 deki kompozisyonda bulut pafta çizimi.

Çizim 30 : S.K/ Hamidiye-7 deki kompozisyonda $\frac{1}{4}$ bulut pafta çizimi.

S.K/ HEKİMOĞLU ALİ PAŞA-655

Eser adı: Külliyyat (1. kitap: Mukaddime-i Cami)

Yazar : Sa'di eş-Şirazi, Muslihuddin ,Sa'di b. Abdullah

Resim 64: SK. / Hekimoğlu Ali Paşa-655' deki tezyinatta bulut pafta örneği

Çizim31: SK. / Hekimoğlu Ali Paşa-655' deki tezyinatta bulut pafta örneği

S.K/ İSMİHAN SULTAN-3

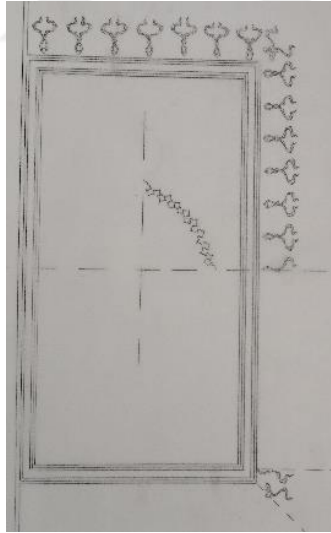
Eser adı: Kur'an-ı Kerim

Basım Bilgileri: yok

Yayın Tarihi : yok

Resim 65: SK./ İsmihan Sultan-3' deki bulut pafta tezyinatı

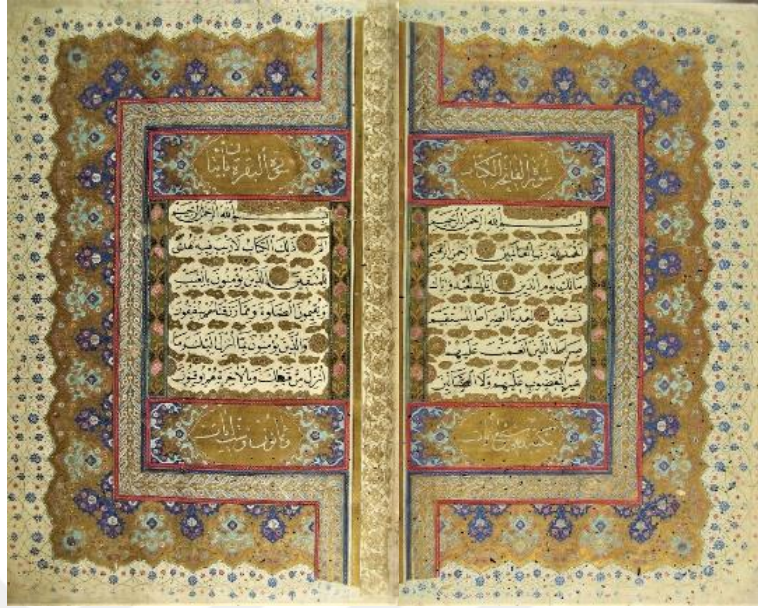
Çizim 32: SK./ İsmihan Sultan-3' deki $\frac{1}{4}$ bulut pafta tezyinatı

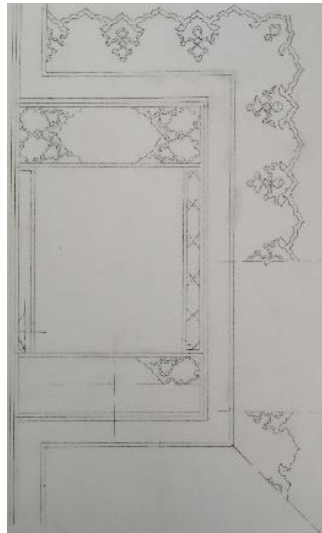
Çizim 33: SK./ İsmihan Sultan-3' deki bulut pafta tezyinatı detayı

S.K/İZMİR-15

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri:	yok
Yayın Tarihi :	yok
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	393 yk. 12st. 410x270, 250x150 mm
Sınıflama :	yok
Özellikler :	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 66: Süleymaniye / İzmir-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

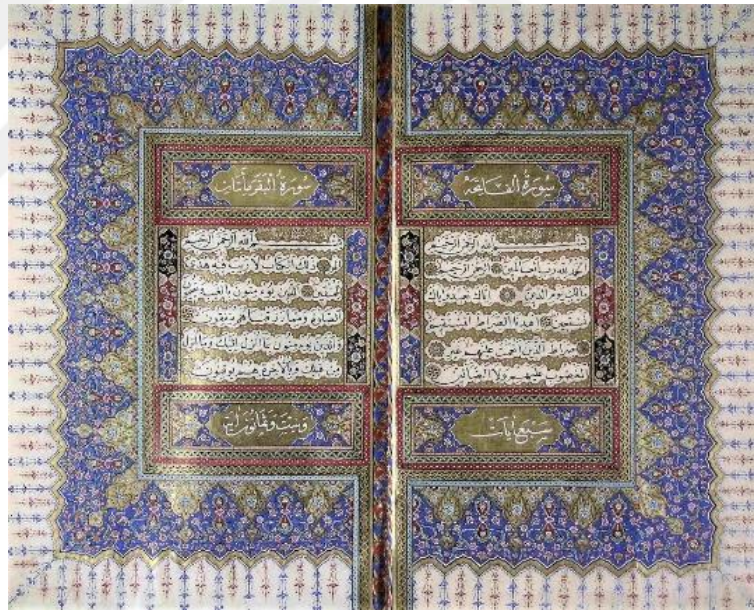

Resim 34: Süleymaniye / İzmir-15' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

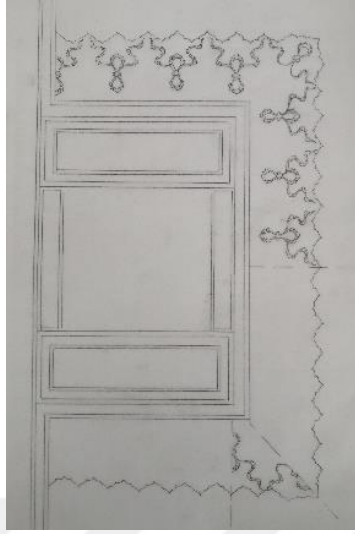

S.K/ YENİ CAMİ-1

Eser adı:	Kur'an-ı Kerim
Basım Bilgileri:	Şehzade Muhammed İbn Ahmed
Yayın Tarihi :	1167
Konu:	Kuran ilimleri
Fiziksel nitelikleri:	349 yk. 13st. 274x183, 196x103 mm
Sınıflama :	
Özellikler :	Nesih -Arapça
Sağlanma şekli :	Satın alma

Resim 67: S.K / Yeni Cami-1' deki serlevha tezyinatındaki iplik pafta örneği

Çizim 35: S.K / Yeni Cami-1' deki serlevha tezyinatındaki bulut pafta çizimi

Çizim 36: S.K / Yeni Cami-1' deki serlevha tezyinatındaki bulut pafta detayı

3.BÖLÜM

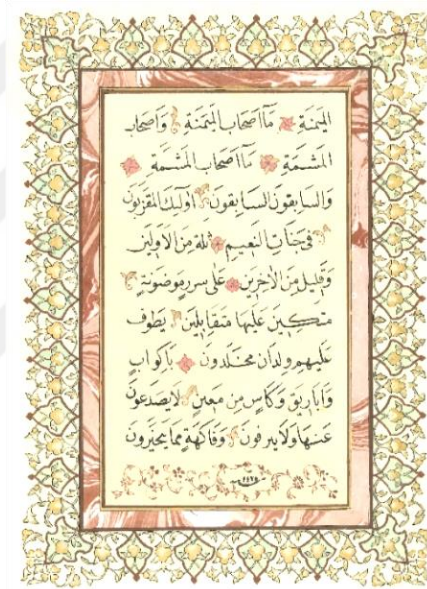
İPLİK VE BULUT PAFTALI ÖZGÜN DESEN ve UYGULAMALAR

3.BÖLÜM

İPLİK VE BULUT PAFTALI ÖZGÜN DESEN ve UYGULAMALAR

Çalışmamızın uygulamalar kısmında konumuzla ilgili iplik ve bulut pafta özellikleriyle özgün örnekler yer almaktadır. Sadece iplik pafta konusunda olduğu gibi sadece bulut pafta ; ayrıca her iki pafta özelliği bulunduğu tasarımlarda yapılmıştır.

3.1. “ İplik ” Konulu Tasarım

Uygulama 16: İplik konulu tasarım

Hat : Aynur Maktal

Tezhip : Sezgi Orhon

Ölçü: 15x21 cm

Dış pervazda $\frac{1}{4}$ ölçekli tezhip tasarımında hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Fes rengi ipliklerin içi, limon küfü ile renklendirilerek iplik ve renk unsurları birlikte kullanılarak pafta meydana getirmektedir.

3.2. “Bulut” Konulu Tasarım

Uygulama 17: Bulut konulu tasarım

Hat : Aynur Maktal

Tezhip : Sezgi Orhon

Ölçü: çap 28 cm

$\frac{1}{4}$ ölçekli daire formunda hazırlanan tezhip tasarımında bulut, rumi ve bitki kökenli motifler bir arada kullanılmıştır. Sıvama altın kullanılan bulut motifinin içinde klasik tarzda tezhip uygulanmıştır. Bulut motifinin içinde kalan alan lapis lazuli ile renklendirilmiştir. Böylelikle bu uygulamamızda; desen, renk ve teknik bir arada kullanılarak üç farklı ögenin oluşturduğu pafta örneği hazırlanmıştır.

3.3. “ İplik ve Bulut ” Konulu Tasarım

Uygulama 18: İplik ve bulut konulu tasarım

Hat : Elif Kendir

Tezhip :Sezgi Orhon

Ölçü : çap 45cm

1/8 ölçekli daire formu tezhip tasarımında bulut motifi ve ipliğin pafta özelliği bir arada kullanılmıştır. Kenarsuyunu takip eden lale formlu iplikler, yarım daire şeklinde den danlar oluşturarak yüzeyi paftalara ayırmaktadır. Bulut motifi ise; hatayı gurubu motifler içerisinde şekli ile pafta meydana getirmektedir.

Lale formlu ipliklerin içerisinde fes rengi, dışarıda kalan alanlarda lapis lazuli rengi kullanılmıştır. Bulutun şekli ile meydana getirdiği alan içerisinde ise limon küfü kullanılarak renk ile pafta oluşturulmuştur.

Zemininde fes rengi kullanılan lale formlu iplik paftalar içinde altın ile çift tahrir tekniği uygulanmış. Bunun dışında kalan alanlarda klasik tezhip uygulanmıştır.

3.4. “ Yığma Bulut ” Konulu Tasarım

Uygulama19: Yığma bulut konulu tasarım

Hat : Elif Kendir

Tezhip: Sezgi Orhon

Ölçü : 16x21 cm

$\frac{1}{2}$ ölçekli tezhip tasarımında yığma bulut motifleri birbirini takip ederek beyzi formda pafta oluşturmuştur. Beyzi alanın içinde ,kağıt kendi renginde bırakılmış, dışarıda kalan kısımda zerafşan kullanılarak teknik ve renk ile pafta oluşturulmuştur

3.5. “Bulut ve iplik ” Konulu Tasarım

Uygulama 20: Bulut ve iplik konulu tasarım

Hat : Aynur Maktal

Tezhip : Sezgi Orhon

Ölçü: çap 28 cm

1/8 ölçekli tezhip tasarımında lapis lazuli iplik, tezhipli alanı sınırlandırmaktadır. Bulut motifinin oluşturduğu paftalarda ise; desen, renk ve teknik unsurları bir arada kullanılmıştır.

Desende; hatayi gurubu motifler bulut motifi ve iplik ile pafta oluşturmaktadır.

Beyaz renkli bulut motifinin içerisinde lapis lazuli , dışında kalan alan ise kağıt renginde bırakılmıştır.

Teknikte; beyaz renkli bulut motifinin içerisinde klasik tezhip , dışında ise halkar tekniği uygulanmıştır.

3.6. “Bulut ve iplik Halkar” Konulu Tasarım

Uygulama 21: “Bulut ve iplik Halkar” Konulu Tasarım

Hat : Aynur Maktal

Tezhip : Sezgi Orhon

Ölçü: çap 30 cm

1/8 ölçekli tezhip tasarımında pafta oluşturulurken; desen, renk ve teknik unsurları bir arada kullanılmıştır.

Desenin zencerekli arasuyunun etrafında uygulamaya ahenk katmak için ikinci bir arasuyu daha yapılmıştır. Burada beyaz iplikler kitabe açma şeklinde desen tasarımında pafta oluşturmaktadır. Klasik tezhibin uygulandığı iplik pafta içerisinde nefti yeşil, zemin rengi olarak kullanılmıştır.

Kenarsuyu bezemesinde ise halkar tekniği uygulanan hatayi grubu motiflerin arasında bulutlar serbest halde dolanmaktadır. Bu bulut motiflerinin içerisinde kalanlarda limon küfü rengi kullanılarak pafta oluşturulmuştur.

SONUÇ

Daha önce belirttiğimiz üzere tezhip desenlerinin hazırlanışında sanatçıların zamanla geliştirdiği usule göre deseni oluşturan motif ve yardımcı unsurlar belirli bir düzen içinde kompozisyonda yerlerini almaktadırlar. Bulut, rumi ,münhani, yaprak, hatayi motifleri ile iplik ve cedvel gibi yardımcı unsurlar deseni tek düzelikten kurtarmak için; genellikle renk, desen ve motiflerle kompozisyonu *pafta* (ayırma/tarh) dediğimiz alanlara ayırmaktadırlar.

Türk tezyinâtında özellikle tezhip desen tasarımlarında sıklıkla karşılaştığımız *bulut* motifi ile *ipliğin* *pafta* oluşturma özelliğini ayrı ayrı olarak incelediğimiz çalışmamızda daha önce bahsettiğimiz üzere yirmi bir adet yazma eserin katalog örnekleri ele alınmıştır. Bu çalışmadaki analizde kullanılan tezhip örnekleri, klasik tezhibin en yoğun bulunduğu merkezlerden birisi olan Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yazmalardan seçilmiştir. Bunlar Amcazade Hüseyin (1 envanter nolu), Ayasofya (3284 envanter nolu), Damat İbrahim Paşa (906 envanter nolu), Fatih (4 ve 13 envanter nolu) , Halet Efendi (1 envanter nolu), Hamidiye (7 envanter nolu), Hekimoğlu Ali Paşa (655 envanter nolu), İsmihan Sultan (3 envanter nolu), İzmir (15 envanter nolu) , Laleli (16 envanter nolu), Pertevniyal (3 ve 19 envanter nolu), Ragıp Paşa (1094 envanter nolu), Reşid Efendi (833 envanter nolu), I Sultan Ahmed (11 ,14,19,20 ve 22 envanter nolu), Yeni Cami (1 envanter nolu) yazmaların tezhipli sayfalarındaki *bulut* motifleri ve *ipliklerin* tarh yaptığı örneklerdir.

Tarh(*pafta*)özelliğinin tezhip desen tasarımındaki yeri, işlevi ve önemi hakkında bu çalışmanın birinci bölümünde genişçe yer verilmiştir. Konu fotoğraflar, çizimler ve renklendirilmiş kesitlerle güçlendirilmiştir. Bu bölümde *paftayı* oluşturan unsurlar ele alınmış; desen, teknik ve renk alt başlıkları küçük boyutlu özgün çalışmalarla pekiştirilmiştir. Özellikle iplik ve bulut motifinin tarh özelliğinin bulunduğu örneklerin çizim ve renkli kesitlerine öncelikli olarak yer verilmiştir. (Bkz. Çizim)

İkinci bölümde *ipliğin* *pafta* özelliği iki ayrı madde içerisinde yukarıda belirtilen örneklerin orijinal resimleri, desen analizleri ve çizimleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Elde edilen verilerin sonucunda tezhip desen tasarımlarında *pafta* oluşturmak için *ipliğin*

en yaygın kullanılan unsurlardan biri olduğu görülmüştür. İplik paftalar genellikle dendanlı olup(bkz.) ayrıca dönem özelliğine göre adeta ince bir cedvel içeriğinde daha geometrik formlarda(bkz.) da karşımıza çıkmaktadır. Hamidiye (7 envanter nolu), Halet Efendi (1 envanter nolu), Hekimoğlu Ali Paşa (655 envanter nolu), Pertevniyal (19 envanter nolu), I Sultan Ahmed (19 ve 20 envanter nolu) ,Amcazade Hüseyin (1 envanter nolu), Ragıp Paşa (1094 envanter nolu), Reşit Efendi (833 envanter nolu) ve Sultan Ahmed (11 envanter nolu) eserlerin tezhipli serlevhaları iplik pafta özelliğinde olduğu tespit edilmiştir.

Bulut motifinin pafta özelliğini ele aldığımız bölümde ise hem şekil ile hem de desen içerisinde aldığı yere göre pafta oluşturduğu görülmüştür. Ayasofya (3284 envanter nolu), Fatih (4,13 ve 15 envanter nolu), Damat İbrahim Paşa (906 envanter nolu), İsmihan Sultan (3 envanter nolu), İzmir (15 envanter nolu) ve Yeni Cami (1 envanter nolu) eserlerin desen analizlerinde ayırma bulut motiflerinin kendi içini ve dışını paftaladığı tespit edilmiştir. Damad İbrahim Paşa (408 envanter nolu), Sultan Ahmed (14 ve 22 envanter nolu) eserlerde, bulut motifi; rumi, bitki kökenli motifler ve iplik ile birlikte aynı desen içerisinde bir arada kullanılarak pafta meydana getirmektedirler.

Aslında pek çok çalışmada mevcut örneklerine rastladığımız Türk tezyinatındaki tarz özelliği bu çalışmada orijinal örnekler eşliğinde müstakil olarak hazırlanmıştır. Özgün çalışmalarımız da tarzın bu özelliğinden faydalanılarak yapılmıştır.

Türk tezyinatı detaylı olarak incelenmesi gereken, mevcut bir sistematik düzen arz etmektedir. Tezyinatlardaki bu hususlar müstakil ve detaylı çalışmalara konu oldukça tezyini özellikleri anlamak daha kolay olacaktır. Daha bilinçli hazırlanan tasarımlara imkan verilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar-

BİROL İnci Ayan , (2009), *Türk Tezyinatında Desen Tasarımı*, İstanbul.

BİROL İnci Ayan – DERMAN Çiçek (1995), *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

DEVELİOĞLU Ferit (2004), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (21.Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara.

MAHİR Banu, (1973) ‘Tezhip Sanatı’ , *Geleneksel Türk Sanatları* , T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları , İstanbul,

ÖZKEÇECİ İlhan, ÖZKEÇECİ Şule Bilge, (2007), *Türk Sanatında Tezhip*, İlhan Özkeçeci Yayınları, Seçil Ofset, İstanbul

ÖZEN, Mine Esiner (2003), *Türk Tezhip Sanatı*, Gözen Kitap ve Yayın Evi, İstanbul.

Makaleler

MAHİR Banu, (1990) ‘II. Beyazıd Dönemi Nakkaşhanesinin Osmanlı Tezhip Sanatına Katkıları’, *Türkiyemiz*, Tayf ofset matbaası, İstanbul

DOĞANAY Aziz, (1999),” Bulut Motifi ve Osmanlı Sanatındaki İlk Örnekleri”, *Divan İlmi Araştırmalar*, Yıl 4,Sayı 6, İstanbul

EKLER

Ek1. Süleymaniye Kütüphanesinde İncelenen Yazma Eserlerin Listesi

EK1. Süleymaniye Kütüphanesi'nde İncelenen Tezhipli Yazmaların Listesi

1.Katalog: AYASOFYA

Katalogadı/ EnvanterNo

Ayasofya 2	Ayasofya 3	Ayasofya 71
Ayasofya 169	Ayasofya 192	Ayasofya 194
Ayasofya 309	Ayasofya 373	Ayasofya 686
Ayasofya 768	Ayasofya 850	Ayasofya 1659
Ayasofya 1685	Ayasofya 1692	Ayasofya 1757
Ayasofya 1762	Ayasofya 1912	Ayasofya 1930
Ayasofya 2080	Ayasofya 2161	Ayasofya 2266
Ayasofya 2382	Ayasofya 2461	Ayasofya 2480
Ayasofya 2626	Ayasofya 2657	Ayasofya 2664
Ayasofya 2772	Ayasofya 2775	Ayasofya 2781
Ayasofya 2830	Ayasofya 2831	Ayasofya 2892
Ayasofya 2899	Ayasofya 2984	Ayasofya 2989

Ayasofya 3000	Ayasofya 3029	Ayasofya 3030
Ayasofya 3031	Ayasofya 3047	Ayasofya 3050
Ayasofya 3053	Ayasofya 3054	Ayasofya 3055
Ayasofya 3130	Ayasofya 3133	Ayasofya 3134
Ayasofya 3180	Ayasofya 3190	Ayasofya 3207
Ayasofya 3208	Ayasofya 3221	Ayasofya 3222
Ayasofya 3226	Ayasofya 3227	Ayasofya 3228
Ayasofya 3230	Ayasofya 3231	Ayasofya 3252
Ayasofya 3257	Ayasofya 3258	Ayasofya 3268
Ayasofya 3281	Ayasofya 3284	Ayasofya 3285
Ayasofya 3287	Ayasofya 3289	Ayasofya 3296
Ayasofya 3306	Ayasofya 3322	Ayasofya 3347
Ayasofya 3354	Ayasofya 3355	Ayasofya 3392
Ayasofya 3455	Ayasofya 3465	Ayasofya 3510
Ayasofya 3565	Ayasofya 3587	Ayasofya 3596
Ayasofya 3604	Ayasofya 3606	Ayasofya 3611
Ayasofya 3617	Ayasofya 3620	Ayasofya 3626
Ayasofya 3686	Ayasofya 3788	Ayasofya 3740
Ayasofya 3776	Ayasofya 3802	Ayasofya 3803
Ayasofya 3807	Ayasofya 3816	Ayasofya 3817

Ayasofya 3821	Ayasofya 3830	Ayasofya 3832
Ayasofya 3839	Ayasofya 3840	Ayasofya 3842
Ayasofya 3848	Ayasofya 3853	Ayasofya 3854
Ayasofya 3856	Ayasofya 3857	Ayasofya 3858
Ayasofya 3859	Ayasofya 3860	Ayasofya 3865
Ayasofya 3868	Ayasofya 3883	Ayasofya 3886
Ayasofya 3892	Ayasofya 3893	Ayasofya 3895
Ayasofya 3896	Ayasofya 3898	Ayasofya 3906
Ayasofya 3909	Ayasofya 3911	Ayasofya 3912
Ayasofya 3914	Ayasofya 3919	Ayasofya 3927
Ayasofya 3932	Ayasofya 3939	Ayasofya 3945
Ayasofya 3946	Ayasofya 3951	Ayasofya 3958
Ayasofya 3964	Ayasofya 3964	Ayasofya 3967
Ayasofya 3972	Ayasofya 3973	Ayasofya 3977
Ayasofya 3980	Ayasofya 4009	Ayasofya 4017
Ayasofya 4024	Ayasofya 4040	Ayasofya 4048
Ayasofya 4080	Ayasofya 4115	Ayasofya 4129
Ayasofya 4151	Ayasofya 4153	Ayasofya 4170
Ayasofya 4206	Ayasofya 4211	Ayasofya 4208
Ayasofya 4210	Ayasofya 4211	Ayasofya 4218

Ayasofya 4219

Ayasofya 4221

Ayasofya 4226

Ayasofya 4227

Ayasofya 4262

Ayasofya 4312

Ayasofya 4334

Ayasofya 4672

Ayasofya 4717

Ayasofya 4725

Ayasofya 4785

Ayasofya 4823

Ayasofya 4870

2.Katalog: AZADE H PS

Katalogadı/ EnvanterNo

Azade H Ps 1

Azade H Ps 2

Azade H Ps 3

Azade H Ps 77

3.Katalog: BAĞDATLI VEHBİ EFENDİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Bağdatlı Vehbi Efendi 2160

Bağdatlı Vehbi Efendi 2047

4.Katalog:BASMA BAĞIŞLAR

Katalogadı/ EnvanterNo

Basma Bağışlar 4642

**5.Katalog:BEYAZİD
UK**

Katalogadı/ EnvanterNo

Beyazid UK 290 303 343 4969

6.Katalog: C ALİ PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

C Ali Paşa 136

**7.Katalog:ÇELEBİ
ABDULLAH EFENDİ**

Katalogadı/ EnvanterNo

Çelebi Abdullah Efendi 1

Çelebi Abdullah Efendi 262

**8.Katalog: ÇORLULU
ALİ PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Çorlulu Ali Paşa 2

Çorlulu Ali Paşa 3

Çorlulu Ali Paşa 118

Çorlulu Ali Paşa 284

**9.Katalog: DAMAD
İBRAHİM PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Damad İbrahim Paşa 408

Damad İbrahim Paşa 553

Damad İbrahim Paşa 683

Damad İbrahim Paşa 748

Damad İbrahim Paşa 753

Damad İbrahim Paşa 756

Damad İbrahim Paşa 757

Damad İbrahim Paşa 762

Damad İbrahim Paşa 807

Damad İbrahim Paşa 816

Damad İbrahim Paşa 819

Damad İbrahim Paşa 826

Damad İbrahim Paşa 822

Damad İbrahim Paşa 863

Damad İbrahim Paşa 906

Damad İbrahim Paşa 907

Damad İbrahim Paşa 919

Damad İbrahim Paşa 924

Damad İbrahim Paşa 947

Damad İbrahim Paşa 966

Damad İbrahim Paşa 983

Damad İbrahim Paşa 1027

Damad İbrahim Paşa 1066

Damad İbrahim Paşa 1122

**10.Katalog: DARUL
MESNEVİ**

Katalogadı/ EnvanterNo

Darul Mesnevi 387

Darul Mesnevi 408

Darul Mesnevi 418

**11.Katalog: DÜĞÜMLÜ
BABA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Düğümlü Baba 569

12.Katalog:ESAD EFENDİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Esad Efendi 297

Esad Efendi 444

Esad Efendi 564

Esad Efendi 569

Esad Efendi 683

Esad Efendi 770

Esad Efendi 1475

Esad Efendi 2508

Esad Efendi 2613

Esad Efendi 2682

Esad Efendi 2850

Esad Efendi 2874

Esad Efendi 3411

Esad Efendi 2629

Esad Efendi 2705

Esad Efendi 2724

Esad Efendi 2850

Esad Efendi 3395

13.Katalog: FATİH

Katalogadı/ EnvanterNo

Fatih 3

Fatih 4

Fatih 5

Fatih 11

Fatih 13

Fatih 14

Fatih 16

Fatih 21

Fatih 173

Fatih 254

Fatih 258

Fatih 306

Fatih 335

Fatih 469

Fatih 470

Fatih 712

Fatih 715

Fatih 994

Fatih 1049

Fatih 1835

Fatih 2021

Fatih 2032

Fatih 2200

Fatih 2571

Fatih 2800

Fatih 2807

Fatih 2809

Fatih 2810

Fatih 2811

Fatih 2812

Fatih 2813

Fatih 2814

Fatih 2815

Fatih 2882

Fatih 2883

Fatih 3005

Fatih 3452

Fatih 3454

Fatih 3459

Fatih 3476

Fatih 3589

Fatih 3592

Fatih 3680

Fatih 3681

Fatih 3685

Fatih 3709

Fatih 3740

Fatih 3745

Fatih 3749

Fatih 3777

Fatih 3779

Fatih 3783	Fatih 3797	Fatih 3800
Fatih 3805	Fatih 3812	Fatih 3814
Fatih 3826	Fatih 3827	Fatih 3828
Fatih 3831	Fatih 3832	Fatih 3843
Fatih 3844	Fatih 3845	Fatih 3847
Fatih 3855	Fatih 3856	Fatih 3857
Fatih 3858	Fatih 3870	Fatih 3874
Fatih 3879	Fatih 3917	Fatih 3933
Fatih 3955	Fatih 4043	Fatih 4044
Fatih 4045	Fatih 4055	Fatih 4062
Fatih 4071	Fatih 4080	Fatih 4115
Fatih 4120	Fatih 4140	Fatih 4151
Fatih 4152	Fatih 4154	Fatih 4156
Fatih 4172	Fatih 4247	Fatih 4251
Fatih 4260	Fatih 4261	Fatih 4285
Fatih 4307	Fatih 4321	Fatih 4325
Fatih 4371	Fatih 4372	Fatih 4388
Fatih 4389	Fatih 4399	Fatih 4409
Fatih 4412	Fatih 4426	Fatih 4437
Fatih 4439	Fatih 4446	Fatih 4486

Fatih 4491

Fatih 4509

Fatih 4673

Fatih 5230

Fatih 5235

**14.Katalog: GULNUS
VALİDE SULTAN**

Katalogadı/ EnvanterNo

Gulnus Valide Sultan 5

Gulnus Valide Sultan 58

15.Katalog: H ALİ PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

H Ali Paşa 661

**16.Katalog: HSA
NURBANU**

Katalogadı/ EnvanterNo

HSA Nurbanu 27

HSA Nurbanu 83

HSA Nurbanu 107

17.Katalog: HACI BEŞİR
Katalogadı/ EnvanterNo

Hacı Beşir 118

Hacı Beşir 510

Hacı Beşir 513

**18.Katalog: HACI
MAHMUD EFENDİ**
Katalogadı/ EnvanterNo

Hacı Mahmud Efendi 3418

Hacı Mahmud Efendi 3447

Hacı Mahmud Efendi 3541

Hacı Mahmud Efendi 4082

Hacı Mahmud Efendi 4100

**19-Katalog: HAFİD
EFENDİ**
Katalogadı/ EnvanterNo

Hafid Efendi 30

Hafid Efendi 281

Hafid Efendi 298

**20.Katalog: HAFİZ
AHMED PAŞA**
Katalogadı/ EnvanterNo

Hafız Ahmed Paşa 1

21.Katalog: HALET EFENDİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Halet Efendi 1	Halet Efendi 5	Halet Efendi 13
Halet Efendi 20	Halet Efendi 39	Halet Efendi 55
Halet Efendi 57	Halet Efendi 65	Halet Efendi 67
Halet Efendi 96	Halet Efendi 115	Halet Efendi 169
Halet Efendi 171	Halet Efendi 174	Halet Efendi 179
Halet Efendi 186	Halet Efendi 211	Halet Efendi 219
Halet Efendi 234	Halet Efendi 240	Halet Efendi 268
Halet Efendi 329	Halet Efendi 334	Halet Efendi 349
Halet Efendi 353	Halet Efendi 355	Halet Efendi 376
Halet Efendi 377	Halet Efendi 582	Halet Efendi 612
Halet Efendi 627	Halet Efendi 637	Halet Efendi 657
Halet Efendi 647	Halet Efendi 658	Halet Efendi 697
Halet Efendi 698	Halet Efendi 701	Halet Efendi 715
Halet Efendi 725	Halet Efendi 734	Halet Efendi 697

22.Katalog: HAMİDİYE

Katalogadı/ EnvanterNo

Hamidiye 5	Hamidiye 6	Hamidiye 11
Hamidiye 29	Hamidiye31	Hamidiye39
Hamidiye62	Hamidiye97	Hamidiye98
Hamidiye102	Hamidiye 104	Hamidiye 105
Hamidiye 118	Hamidiye 128	Hamidiye 129
Hamidiye 154	Hamidiye 209	Hamidiye 284
Hamidiye 336	Hamidiye 398	Hamidiye 399
Hamidiye 407	Hamidiye 538	Hamidiye 547
Hamidiye 550	Hamidiye 595	Hamidiye 623
Hamidiye 628	Hamidiye 632	Hamidiye 668
Hamidiye 667	Hamidiye 687	Hamidiye 692
Hamidiye 696	Hamidiye 795	Hamidiye 800
Hamidiye 946	Hamidiye 947	Hamidiye 967
Hamidiye 980	Hamidiye 986	Hamidiye 1015
Hamidiye 1060	Hamidiye 1075	Hamidiye 1079
Hamidiye 1082	Hamidiye 1082M	Hamidiye 1169
Hamidiye 1178	Hamidiye 1181	Hamidiye 1323

Hamidiye 1326

Hamidiye 1405

Hamidiye 1438

Hamidiye 1445

**23.Katalog: HAMİDİYE
MURAKKA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hamidiye Murakka 17

Hamidiye Murakka 21

**24.Katalog: HASAN
HÜSNÜ PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hasan Hüsnü Paşa 1

Hasan Hüsnü Paşa 3

Hasan Hüsnü Paşa 754

Hasan Hüsnü Paşa 955

**25.Katalog: HC BEŞİR
AĞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hc Beşir Ağa 6

Hc Beşir Ağa 36

Hc Beşir Ağa 55

Hc Beşir Ağa 95

Hc Beşir Ağa 163

Hc Beşir Ağa 174

Hc Beşir Ağa 210

Hc Beşir Ağa 341

Hc Beşir Ağa 376

Hc Beşir Ağa 486Hc Beşir Ağa 513

**26.Katalog: HACI
MAHMUD EFENDİ**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hacı Mahmud Efendi 29

Hacı Mahmud Efendi 491

Hacı Mahmud Efendi 561

Hacı Mahmud Efendi 1034

Hacı Mahmud Efendi 3418

Hacı Mahmud Efendi 3447

Hacı Mahmud Efendi 3486

Hacı Mahmud Efendi 3987

Hacı Mahmud Efendi 4082

Hacı Mahmud Efendi 4100

**27.Katalog: HACI
SELİM AĞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hacı Selim Ağa 857

Hacı Selim Ağa 858

Hacı Selim Ağa 982

28.Katalog:
HEKİMOĞLU ALİ PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

Hekimoğlu Ali Paşa 3	Hekimoğlu Ali Paşa 63
Hekimoğlu Ali Paşa 262	Hekimoğlu Ali Paşa 346
Hekimoğlu Ali Paşa 371	Hekimoğlu Ali Paşa 575
Hekimoğlu Ali Paşa 580	Hekimoğlu Ali Paşa 618
Hekimoğlu Ali Paşa 621	Hekimoğlu Ali Paşa 645
Hekimoğlu Ali Paşa 651	Hekimoğlu Ali Paşa 655
Hekimoğlu Ali Paşa 660	Hekimoğlu Ali Paşa 677
Hekimoğlu Ali Paşa 738	Hekimoğlu Ali Paşa 779
Hekimoğlu Ali Paşa 854	Hekimoğlu Ali Paşa 879

29.Katalog: **HÜDAİ**
EFENDİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Hüdai Efendi 10	Hüdai Efendi 12	Hüdai Efendi 38
Hüdai Efendi 59		

**30.Katalog: HÜSREV
PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Hüsrev Paşa 1	Hüsrev Paşa 2	Hüsrev Paşa 40
Hüsrev Paşa 70	Hüsrev Paşa 220	Hüsrev Paşa 409
Hüsrev Paşa 422	Hüsrev Paşa 543	Hüsrev Paşa 544
Hüsrev Paşa 816		

**31.Katalog: HZ. NASUHI
DER.**

Katalogadı/ EnvanterNo

HZ. Nasuhi Der. 261

**32.Katalog:İSMİHAN
SULTAN**

Katalogadı/ EnvanterNo

İsmihan Sultan 3	İsmihan Sultan 29	İsmihan Sultan 34
İsmihan Sultan 36	İsmihan Sultan 47	İsmihan Sultan 51
İsmihan Sultan 52	İsmihan Sultan 61	İsmihan Sultan 83

İsmihan Sultan 88

İsmihan Sultan 89

İsmihan Sultan 90

İsmihan Sultan 91

İsmihan Sultan 92

İsmihan Sultan 93

İsmihan Sultan 102

İsmihan Sultan 221

İsmihan Sultan 234

İsmihan Sultan 263

İsmihan Sultan 310

İsmihan Sultan 318

İsmihan Sultan 329

İsmihan Sultan 337

33.Katalog: İZMİR**Katalogadı/ EnvanterNo**

İzmir 15

**34.Katalog:
KESİDECİZADE****Katalogadı/ EnvanterNo**

Kesidecizade 1

Kesidecizade 305

35.Katalog: K E Koğlu**Katalogadı/ EnvanterNo**

K E Koğlu 45

**36.Katalog: KESİCİZADE
SÜLEYMAN S**

Katalogadı/ EnvanterNo

Kesicizade Süleyman S 1d

**37.Katalog: KILIÇ ALİ
PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Kılıç Ali Paşa 2

Kılıç Ali Paşa 3

Kılıç Ali Paşa 4

Kılıç Ali Paşa 5

Kılıç Ali Paşa 6

Kılıç Ali Paşa 9

Kılıç Ali Paşa 16

Kılıç Ali Paşa 30

38.Katalog: KK4

Katalogadı/ EnvanterNo

KK4 0002

KK4 0003

KK4 0171

KK4 0370

39.Katalog: KLC ALİ PS
Katalogadı/ EnvanterNo

Klc Ali Ps 1051

**40.Katalog: KOPRULU 1
KISIM**
Katalogadı/ EnvanterNo

Koprulu 1 Kısım 867

Koprulu 1 Kısım 894

**41.Katalog: KUR'AN-I
KERİM**
Katalog adı/ Envanter No

Kur'an-ı Kerim 2

**42.Katalog: LALA
İSMAİL**
Katalogadı/ EnvanterNo

Lala İsmail 102

Lala İsmail 128

Lala İsmail 289

Lala İsmail 364

Lala İsmail 373

Lala İsmail 406

Lala İsmail 441

Lala İsmail 574

Lala İsmail 582

43.Katalog: LALELİ
Katalogadı/ EnvanterNo

Laleli 6

Laleli 16

Laleli 31

Laleli 82

Laleli 125

Laleli 134

Laleli 142

Laleli 155

Laleli 158

Laleli 204

Laleli 205

Laleli 236

Laleli 593

Laleli 597

Laleli 616

Laleli 617

Laleli 1153

Laleli 1246

Laleli 1608

Laleli 1681

Laleli 1719

Laleli 1737

Laleli 1739

Laleli 1744

Laleli 1752

Laleli 1769

**44.Katalog: MEHMED
AGA CAMİ**
Katalogadı/ EnvanterNo

Mehmed Ağa Cami 72

Mehmed Ağa Cami 120

Mehmed Ağa Cami 190

Mehmed Ağa Cami 193

**45.Katalog: MEHMED
NURİ EFENDİ**

Katalogadı/ EnvanterNo

Mehmed Nuri Efendi 196

46.Katalog: MESİH PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

Mesih Paşa 1

47.Katalog: MESNEVİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Mesnevi 1	Mesnevi 2	Mesnevi 3
Mesnevi 4	Mesnevi 5	Mesnevi 6
Mesnevi 7	Mesnevi 8	Mesnevi 9
Mesnevi 10	Mesnevi 11	Mesnevi 12
Mesnevi 13	Mesnevi 14	Mesnevi 15
Mesnevi 16	Mesnevi 17	Mesnevi 18
Mesnevi 19	Mesnevi 20	Mesnevi 21

Mesnevi 22	Mesnevi 23	Mesnevi 24
Mesnevi 25	Mesnevi 26	Mesnevi 27
Mesnevi 28	Mesnevi 29	Mesnevi 30
Mesnevi 31	Mesnevi 32	Mesnevi 33
Mesnevi 34	Mesnevi 35	Mesnevi 36
Mesnevi 37	Mesnevi 38	Mesnevi 39
Mesnevi 40		

48.Katalog: MİHRİŞAH

Katalogadı/ EnvanterNo

Mihrişah 31	Mihrişah 37	Mihrişah 44
Mihrişah 72	Mihrişah 76	Mihrişah 83
Mihrişah 132	Mihrişah 153	Mihrişah 154
Mihrişah 258	Mihrişah 292	Mihrişah 307
Mihrişah 344	Mihrişah 359	Mihrişah 386

49.Katalog: HOCA EFENDİ	MUĞLA MUSTAFA

Katalogadı/ EnvanterNo

Muğla Hoca Mustafa Efendi 31

Muğla Hoca Mustafa Efendi 32

Muğla Hoca Mustafa Efendi 35

Muğla Hoca Mustafa Efendi 36

Muğla Hoca Mustafa Efendi 37

50.Katalog: MOLLA	MURAD

Katalogadı/ EnvanterNo

Murad Molla 145

Murad Molla 155

Murad Molla 185

Murad Molla 279

Murad Molla 343

Murad Molla 469

Murad Molla 538

Murad Molla 549

Murad Molla 609

Murad Molla 692

Murad Molla 937

Murad Molla 1004

Murad Molla 1012

Murad Molla 1015

Murad Molla 1061

Murad Molla 1062

Murad Molla 1098

Murad Molla 1191

Murad Molla 1243

Murad Molla 1310

Murad Molla 1238

Murad Molla 1524

Murad Molla 1530

Murad Molla 1558

Murad Molla 1562

Murad Molla 1696

Murad Molla 1751

Murad Molla 1784

Murad Molla 1798

51.Katalog: NAFİZ PAŞA
Katalogadı/ EnvanterNo

Nafiz Paşa 2	Nafiz Paşa 4	Nafiz Paşa 7
Nafiz Paşa 13	Nafiz Paşa 18	Nafiz Paşa 29
Nafiz Paşa 135	Nafiz Paşa 146	Nafiz Paşa 202
Nafiz Paşa 870		

**52.Katalog:NO(Nuru
Osmaniye)**
Katalogadı/ EnvanterNo

NO 11	NO 258	NO 270
NO 282	NO 284	NO 347
NO 393	NO 396	NO 400
NO 403	NO 405	NO 519
NO 545	NO 558	NO 634
NO 636	NO 689	NO 700
NO 703	NO 782	NO 804
NO 837	NO 997	NO 1258
NO 1264	NO 1386	NO 1494

NO 1514	NO 1524	NO 1525
NO 1553	NO 1565	NO 1576
NO 1939	NO 1982	NO 1986
NO 1987	NO 1993	NO 2213
NO 2219	NO 2230	NO 2231
NO 2232	NO 2233	NO 2235
NO 2285	NO 2297	NO 2318
NO 2320	NO 2361	NO 2364
NO 2378	NO 2543	NO 2544
NO 2546	NO 2548	NO 2559
NO 2561	NO 2562	NO 2565
NO 2566	NO 2568	NO 2578
NO 2586	NO 2620	NO 2633
NO 2644	NO 2653	NO 2691
NO 2697	NO 2708	NO 2803
NO 3018	NO 3036	NO 3173
NO 3176	NO 3180	NO 3199
NO 3200	NO 3208	NO 3251
NO 3569	NO 3571	NO 3852
NO 3853	NO 3858	NO 3880

NO 3881	NO 3914	NO 3943
NO 4031	NO 4051	NO 4157
NO 4163	NO 4166	NO 4171
NO 4172	NO 4176	NO 4177
NO 4179	NO 4183	NO 4184
NO 4185	NO 4186	NO 4190
NO 4195	NO 4199	NO 4273
NO 4274	NO 4285	NO 4370
NO 4535	NO 4657	NO 4729
NO 4735	NO 4762	NO 4765
NO 4790	NO 4807	

53.Katalog: ARLASEZ	NURİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Nuri Arlasez 174	Nuri Arlasez 177	Nuri Arlasez 253
Nuri Arlasez 304	Nuri Arlasez 313	Nuri Arlasez 317

**54.Katalog: NURU
OSMANİYE**

Katalogadı/ EnvanterNo

Nuru Osmaniye 18	Nuru Osmaniye 19	Nuru Osmaniye 20
Nuru Osmaniye 58	Nuru Osmaniye 96	Nuru Osmaniye 3300
Nuru Osmaniye 3318	Nuru Osmaniye 3319	Nuru Osmaniye 3322
Nuru Osmaniye 3344	Nuru Osmaniye 3384	Nuru Osmaniye 3397
Nuru Osmaniye 3410	Nuru Osmaniye 3702	Nuru Osmaniye 3739
Nuru Osmaniye 3873	Nuru Osmaniye 4183	Nuru Osmaniye 4321
Nuru Osmaniye 4076	Nuru Osmaniye 4077	Nuru Osmaniye 4078

**55.Katalog: PERTEV
PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Pertev Paşa 2	Pertev Paşa 7	Pertev Paşa 18
Pertev Paşa 21	Pertev Paşa 33	Pertev Paşa 44
Pertev Paşa 46	Pertev Paşa 132	Pertev Paşa 205
Pertev Paşa 245	Pertev Paşa 279	Pertev Paşa 324
Pertev Paşa 325	Pertev Paşa 390	Pertev Paşa 395

Perteve Paşa 410

Perteve Paşa 418

Perteve Paşa 439

Perteve Paşa 447

Perteve Paşa 485

56.Katalog:
PERTEVNİYAL

Katalogadı/ EnvanterNo

Pertevniyal 2

Pertevniyal 3

Pertevniyal 8

Pertevniyal 11

Pertevniyal 16

Pertevniyal 17

Pertevniyal 19

Pertevniyal 24

Pertevniyal 29

Pertevniyal 32

Pertevniyal 33

Pertevniyal 34

Pertevniyal 43

Pertevniyal 840

57.Katalog: RAGIP PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

Ragıp Paşa 3M

Ragıp Paşa 23

Ragıp Paşa 36

Ragıp Paşa 79

Ragıp Paşa 97

Ragıp Paşa 100

Ragıp Paşa 185

Ragıp Paşa 186

Ragıp Paşa 187

Ragıp Paşa 189

Ragıp Paşa 190

Ragıp Paşa 192

Ragıp Paşa 193

Ragıp Paşa 231

Ragıp Paşa 477

Ragıp Paşa 610

Ragıp Paşa 645

Ragıp Paşa 826

Ragıp Paşa 879

Ragıp Paşa 890

Ragıp Paşa 1094

Ragıp Paşa 1189

Ragıp Paşa 1192

Ragıp Paşa 1277

Ragıp Paşa 1406

Ragıp Paşa 1416

Ragıp Paşa 1458

58.Katalog:
REİSULKUTTAP

Katalogadı/ EnvanterNo

Reisulkuttap 226

Reisulkuttap 1019

59.Katalog: **REŞİD**
EFENDİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Reşid Efendi 60

Reşid Efendi 429

Reşid Efendi 515

Reşid Efendi 833

Reşid Efendi 1023

Reşid Efendi 1295

60.Katalog: **RÜSTEM**
PAŞA

Katalogadı/ EnvanterNo

Rustem Paşa 83

Rustem Paşa 154

**61.Katalog: SALİHA
HATUN**

Katalogadı/ EnvanterNo

Saliha Hatun 38

Saliha Hatun 69

**62.Katalog: SEHİD ALİ
PAŞA**

Katalogadı/ EnvanterNo

Sehid Ali Paşa 148

Sehid Ali Paşa 149

Sehid Ali Paşa 1021

Sehid Ali Paşa 1240

Sehid Ali Paşa 1680

Sehid Ali Paşa 1754

Sehid Ali Paşa 1858

**63.Katalog: ŞEHZADE
MEHMED**

Katalogadı/ EnvanterNo

Şehzade Mehmed 14

Şehzade Mehmed 28

Şehzade Mehmed 40

Şehzade Mehmed 55

Şehzade Mehmed 58

Şehzade Mehmed 67

Şehzade Mehmed 70

Şehzade Mehmed 78

Şehzade Mehmed 86

Şehzade Mehmed 88

Şehzade Mehmed 101

Şehzade Mehmed 102

Şehzade Mehmed 107

Şehzade Mehmed 2710

64.Katalog: SERVİLİ
Katalogadı/ EnvanterNo

Servili 211

**65.Katalog:
SÜLEYMANİYE**
Katalogadı/ EnvanterNo

Süleymaniye 113

Süleymaniye 142

Süleymaniye 177

Süleymaniye 185

Süleymaniye 300

Süleymaniye 621

Süleymaniye 1009

Süleymaniye 1025

Süleymaniye 1117

**66.Katalog:
SULTANAHMED**
Katalogadı/ EnvanterNo

Sultanahmed 1

Sultanahmed 2

Sultanahmed 3

Sultanahmed 4

Sultanahmed 7

Sultanahmed 8

Sultanahmed 10

Sultanahmed 11

Sultanahmed 12

Sultanahmed 13

Sultanahmed 14

Sultanahmed 16

Sultanahmed 17

Sultanahmed 18

Sultanahmed 19

Sultanahmed 20

Sultanahmed 21

Sultanahmed 22

Sultanahmed 25

Sultanahmed 26

Sultanahmed 32

Sultanahmed 35

Sultanahmed 42

Sultanahmed 43

Sultanahmed 82

Sultanahmed 98

67.Katalog: TERCUMAN**Katalogadı/ EnvanterNo**

Tecuman 13

**68.Katalog: TÜRK ve
İSLAM ESERLERİ
MÜZESİ****Katalogadı/ EnvanterNo**

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1926

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 4650

**69.Katalog: TURHAN
VALİDE****Katalogadı/ EnvanterNo**

Turhan Valide 42

Turhan Valide 44

Turhan Valide 48

Turhan Valide 56	Turhan Valide 67	Turhan Valide 81
Turhan Valide 116	Turhan Valide 127	Turhan Valide 150
Turhan Valide 210	Turhan Valide 211	Turhan Valide 238
Turhan Valide 265	Turhan Valide 285	Turhan Valide 304
Turhan Valide 314		

**70.Katalog: YAHYA
TEVFİK**

Katalogadı/ EnvanterNo

Yahya Tevfik 15	Yahya Tevfik 289	Yahya Tevfik 324
Yahya Tevfik 326	Yahya Tevfik 332	

**71.Katalog: YAZMA
BAĞIŞLAR**

Katalogadı/ EnvanterNo

Yazma Bağışlar 3155	Yazma Bağışlar 3626	Yazma Bağışlar 3953
Yazma Bağışlar 3968	Yazma Bağışlar 4955	Yazma Bağışlar 5498
Yazma Bağışlar 5499	Yazma Bağışlar 6467	Yazma Bağışlar 2570
Yazma Bağışlar 2594	Yazma Bağışlar 4062	Yazma Bağışlar 4167

Yazma Bağışlar 5295

Yazma Bağışlar 5659

72.Katalog: YENİ CAMİ

Katalogadı/ EnvanterNo

Yeni Cami 916

Yeni Cami 631

Yeni Cami 335

Yeni Cami 269

Yeni Cami 268

Yeni Cami 265

Yeni Cami 175

Yeni Cami 85

Yeni Cami 70

Yeni Cami 27

Yeni Cami 26

Yeni Cami 24

Yeni Cami 19

Yeni Cami 335

Yeni Cami 97

Yeni Cami 3

Yeni Cami 1

ÖZGEÇMİŞ

Sezgi Orhon 1979 yılında Bandırma’da doğdu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Tezhip Anasanat Dalı’ndan 2002 yılında “Tire Necip Paşa Kütüphanesi’ndeki Yazmaların Zahriye Sayfası Tezhipleri” konulu lisans teziyle mezun oldu. 2007-2016 yılları arasında İzmir Bornova Halk Eğitimi Merkezinde usta öğretici olarak görev aldı. Yurt içinde biri kişisel, sekiz karma sergiye katıldı. 28/06/2010 – 23/07/2010 tarihleri arasında T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi’nde kitap restorasyonu stajı yaptı. 2015 yılında İzmir Bornova’da şahsi atelyesi Atelye Bilge’yi açtı. 2017 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Kültürel Miras ve Turizm Programından mezun oldu.